

T.C.

NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
KÜLTÜREL DEĞERLERE DUYARLI EĞİTİME HAZIR
BULUNUŞLUK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlhan ERSOY

Niğde

Ağustos, 2019

T.C.

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
KÜLTÜREL DEĞERLERE DUYARLI EĞİTİME HAZIR
BULUNUŞLUK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlhan ERSOY

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Melek KÖRÜKCÜ

Niğde

Ağustos, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerinin incelenmesi” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 20/09/2019

İLHAN ERSOY

ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Melek KÖRÜKCÜ danışmanlığında İlhan ERSOY tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerinin İncelenmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

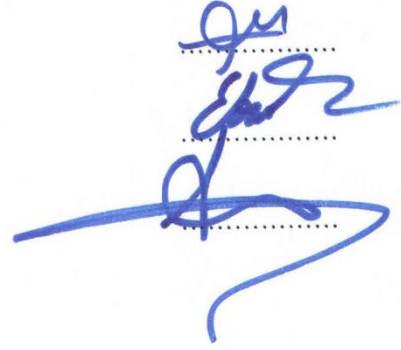
20/08/2019

JÜRİ :

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Melek KÖRÜKCÜ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ebru AY

Üye : Doç. Dr. Ayşegül TURAL

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Gökhan ÖZDEMİR
Enstitü Müdürü

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ KÜLTÜREL DEĞERLERE DUYARLI EĞİTİME HAZIR BULUNUŞLUK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

ERSOY, İlhan

Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Melek KÖRÜKCÜ

Ağustos, 2019, 100 sayfa

Araştırmada; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma kapsamında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere hazır bulunuşluk düzeyleri; cinsiyet, sınıf, yaş, Türkçe haricinde bildiği dil, ulusal ve uluslararası öğrenci değişim programlarına katılımı, sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazırlama yeterliliği, anne ve baba eğitimi, anne ve baba mesleği, ilköğretimi bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri, mezuniyet durumu çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 akademik yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalının, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Lisans Programı'nda ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalının, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Lisans Programı'nda öğrenim gören 394 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile Karataş ve Oral (2018) tarafından geliştirilen "Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırbulunuşluk Ölçeği" dir. Elde edilen veriler IBM SPSS 24.0 programı vasıtasıyla

analiz edilmiştir. Bulgular tablolar aracılığıyla sunulmuş ve literatür kapsamında tartışılmıştır. Ayrıca çalışmanın sonunda araştırma bulguları ışığında çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Değer Eğitimi, Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

EXAMINATION OF READINESS LEVEL OF SOCIAL STUDIES TEACHERS IN CONTEXT OF CULTURALLY RESPONSIVE TEACHING

ERSOY, İlhan

Turkish and Social Sciences Department

Department of Social Studies Teaching

Thesis Supervisor: Dr. Melek KÖRÜKCÜ

August, 2019, 100 pages

During the research, the readiness levels of social studies teacher candidates' which are sensitive to cultural values to were examined by considering multiple variables. Within the scope of the research, it is aimed to investigate the social studies teacher candidates' readiness levels for cultural values; gender, class, age, languages different from Turkish, participation in national and international student exchange programs, the competence of the undergraduate program of the department of social studies education to prepare for culturally sensitive education, education and jobs of parents, place of residence, until the end of primary school.

The study group of the study consists of 394 social studies teacher candidates studying at University of Niğde Ömer Halisdemir, the education faculty of Niğde Ömer Halisdemir, department of Turkish and social sciences in undergraduate program of social studies education and the University of Necmettin Erbakan, Ahmet Keleşoğlu education faculty in undergraduate program of Turkish and social sciences education in 2018-2019 academic years. The data collection tools used in the study are “Speaking Anxiety Scale for Teacher Candidates” developed by Karataş and Oral (2018). The data obtained in the study were analyzed through IBM SPSS 24.0. The findings were presented through tables and discussed within literature. Also, some recommendations were made in accordance with the results of the study.

Key Words: Culture, Value Education, Cultural Values Sensitive Education,
Social Studies Teacher Candidates

ÖNSÖZ

Çalışmamın her safhasında benden desteklerini esirgemeyen, her daim yanımda olan ve her zaman yol gösteren danışmanım Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Melek KÖRÜKCÜ' ye, değerli fikirlerini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Doç. Dr. Salih USLU' ya, hayatım boyunca her zaman yanımda olan ve arkamda duran sevgili aileme teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

İlhan ERSOY

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
EKLER LİSTESİ	xiv
I. BÖLÜM	15
GİRİŞ	15
1.1. Problem Durumu.....	15
1.2. Araştırmanın Amacı.....	18
1.3. Araştırmanın Önemi	19
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	21
1.5. Araştırmanın Varsayımları	22
1.6. Tanımlar.....	22
II. BÖLÜM	23
İLGİLİ ALAN YAZIN	23
2.1. Kültür.....	23
2.1.1. Toplumsal Yaşamda Kültür ve Davranış.....	25
2.1.2. Toplumsal Yaşamda Kültür ve Eğitim	26
2.2. Toplumsal Yaşamda Çok Kültürlülük.....	28
2.3. Çok Kültürlü Eğitim	30
2.4. Değer Kavramı	32
2.5. Değerler Eğitimi	33
2.6. Eğitimde Kültürel Değerlerin Yeri	35
2.7. Kültürel Değerlere Duyarlı Öğretmen Yeterlilikleri	38

2.8. Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalar	43
2.8.1. Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim ile İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	43
2.8.2. Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	49
III. BÖLÜM.....	57
YÖNTEM	57
3.1. Araştırmanın Modeli.....	57
3.2. Çalışma Grubu	57
3.3. Veri Toplama Aracı	57
3.4. Verilerin Analizi	58
IV. BÖLÜM.....	60
BULGULAR VE YORUMLAR	60
4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının, Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine Ait Bulgular	60
4.2. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular.....	61
4.3. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sınıflarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular	62
4.4. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yaşlarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular.....	63
4.5. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzun Zaman Kalmış Oldukları Yerleşim Yerine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular	63
4.6. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular	64

4.7. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Anne ve Baba Meslek Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular	66
4.8. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mezun Oldukları Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular	67
4.9. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yabancı Dil Bilme Durumlarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular	68
4.10. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğrenci Değişim Programlarına Katılmalarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular	69
4.11. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yurt Dışında Bulunmalarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular	70
4.12. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Lisans Eğitim Programlarının Kültürel Düzeye Hazırlama Durumlarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular.....	70
V. BÖLÜM	72
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	72
KAYNAKÇA	77
EKLER	91
Ek 1.Kişisel Bilgi Formu	92
Ek 2. Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırbulunuşluk Ölçeği	93
Ek 3. Özgeçmiş	94
Ek 4. Araştırma İzni.....	95

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yaşam Beceri Düzeyleri Nasıldır? Sorusuna İlişkin Bulgular	60
Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	61
Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	62
Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Yaş Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	63
Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının İlköğretimi Bitirinceye Kadar En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Yeri Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	63
Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	64
Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	65
Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Anne Meslek Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	66
Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Baba Meslek Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	67

Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları67

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırlama Değişkenine Göre One-Way ANOVA..... 70

KISALTMALAR LİSTESİ

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

KDEH: Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk

KDEHÖ: Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Ölçeği

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

ÖSYM: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

EKLER LİSTESİ

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

EK 2. Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırbulunuşluk Ölçeği

EK 3. Özgeçmiş

EK 4. Araştırma İzin Belgeleri

EK 5. Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırbulunuşluk Ölçeği Kullanma İzni

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Geçmiş yüzyıllardan günümüze dek insanoğlu, elde ettiği ile yetinmemiş, hep daha iyisini elde etme arzusu içerisinde bulunmuştur. Daha iyiyi, daha güzeli ve daha işlevseli arama dürtüsü başarının odak noktasında yer almış ve insanlığın gelişiminin temelini oluşturmuştur. Ancak; bu özellik değişimin gerekliliğini süregelen bir hale getirmiştir. Değişim, farklı şeylerin bireyler ve toplum tarafından kabul edilmesidir. Bu kabul ediş, dün harika olarak nitelendirilen bir hizmetin bugün normal olarak algılanması ve daha yenisi tasarlanınca yetersiz olarak nitelenmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Erdoğan, 2002).

Teknolojide yaşanan hızlı değişim, beraberinde toplumsal alanın her boyutunda yeniliklerin oluşmasına etki etmektedir. Küreselleşme ile birlikte toplumsal yapıda hâkim olan kültür, yaşam tarzı, inanç, gelenek ve görenekler de değişime uğramaktadır. Bu değişim, kültürel bir sinerjinin yaşanmasına ortam hazırlamaktadır. Ulusların sahip oldukları farklılıklar veya benzerlikler, hayat tarzları, beklentiler karşılıklı bir etkileşim oluşmasını sağlamaktadır. Var olan farklılıkların kaynaştırılması, toplum içerisinde yer alan sistemlerin daha verimli hale gelmesinde itici bir güç olmaktadır. “Geleceğin liderleri kültürel çeşitliliği nasıl yöneteceklerini öğrenmelidir” diyen Corning’s Kaiser, kültürel çeşitliliğin ulus bazında önemine değinmektedir (Moran ve Harris, 1981: 3; Adler, 1999: 115). Kültürel çeşitliliğin artması ile kuşak çatışmalarının yaşanması, kültürel farklılıkların belirgin bir şekilde ortaya çıkması bu ortaya çıkışın değerler üzerindeki doğru-yanlış etkisi günümüzde giderek büyüyen sosyo-kültürel bir problemdir.

Kültür, bireyin yaşamının her alanında, her anında bulunan, ona yön vererek kendisini ifade etmesini sağlayan çok yönlü dinamik bir yapıdır. Bu dinamik yapı

karmaşık olmanın yanı sıra etkileşimlidir ve birey ile toplumda yer alan kurumların bütünleşmesini sağlar (Gay, 2014; ODTU, 2011-2012:1-2). Kültür aynı zamanda kültürel kimlik, inanç, değerler ve tutumlardan oluşan bir birikimdir. Bu birikimin oluşmasında bireyin içinde doğduğu ve yaşamını sürdürdüğü çevre faktörü etkilidir. Bireyler, yaşanan kültürel çevre gölgesinde dünya görüşlerini, davranışlarını ve tepkilerini geliştirirler. Eğitim, bireyin sosyalleşerek kültürlenmesini, yani kültürel değerleri öğrenerek benimsemesini sağlayan en önemli süreçtir. Eğitim sürecinin sosyo- kültürel öğelerle iç içe ve eğitim ile bütünleşik yapıda olması, eğitim sisteminin toplumun kültürel yapısına göre şekillenmesi gerekliliğine neden olmaktadır. Bu nedenle bireyin davranışlarının anlamlandırılması için bireyin içinde yaşadığı sosyo-kültürel çevrenin özelliklerinin bilinmesi önemli görülmektedir.

Çünkü eğitim ve öğretim faaliyetleri dil, inanç, gelenek, görenek vb. kültürel değerlerle yapılan bir faaliyettir. Bu kültürel faaliyetler hakkında öğrencilerde farkındalık oluşması, öğrencilerin açık, yalın ve net bir biçimde kendi kültürlerini tanıyarak farklı kültürlerle karşılaştırma yapabilmeleri gerekli görülmektedir (Acar-Çiftçi ve Aydın, 2014:200). Bu açıdan eğitim sürecinde kültürel değerlerin göz önünde bulundurulması ve bireyin kültürel değerleri dikkate alarak öğrenme sürecinin tasarlanması önemli görülmektedir (Phuntsog, 1999:103). Öğrenme – öğretme sürecinde yapılan tüm etkinliklerin öğrencinin ait olduğu sosyal çevre ve kültürel değerler etrafına göre şekillenmesi, öğrenmenin anlam kazanması için önemli bir durumdur. Bu durum da kültürel değerlere duyarlı bir eğitim modelinin ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin kültürel değerlere duyarlı eğitimde çok kültürlü yeterliklerinin gelişmiş olmasının yanı sıra, genel pedagojik açıdan yeterliklerinin de gelişmiş olması ve farklı kültürel değerlere dönük farkındalıklara sahip olması gerekli görülmektedir (LadsonBillings, 1995:465-491; Phuntsog, 2001:51-64; Villegas ve Lucas, 2002:20-32).

Kültürel değerlere duyarlı eğitimde başarının kazanılmasında, en önemli etken öğretmendir. Öğretmenin kültürel değerlere yönelik bakış açısı, sahip olduğu bilgisi, tutumu ve davranışları istenilen başarıyı olumlu veya olumsuz olarak etkilemektedir (Le Roux; 2000:19). Kültürel değerlere duyarlı eğitim, toplumda farklı kültürden her öğrenciye hitap eden bir eğitim anlayışıdır. Bu nedenle öğretmenlerden öğrencilerinin kültürel değerlerine hâkim ve eğitim öğretim sürecinde öğrencilerinin kültürel değerlerine duyarlılık hassasiyetine sahip olması beklenmektedir. Fakat

kültürel değerlere duyarlı eğitimle ilgili gerekli bilgi ve beceri altyapısına sahip olmayan öğretmenler, farklı kültürlerden olan öğrencilere yönelik öğrenme sürecini ve ortamını tasarlama konusunda yetersiz kalabilmektedir (Gay, 2002:106). Ancak öğretmenlerin sınıflarında bulunan birbirinden farklı kültürlerden olan öğrencileri bir sorun olarak değil, sınıf ortamını zenginleştiren bir değer olarak kabul etmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin eğitimde kültürel değerlere duyarlı olabilmesi ve sınıf ortamında yaşatabilmesi, öğretmenlerin sahip olması gereken kişisel ve mesleki temel beceri olarak değerlendirilmektedir (Başbay ve Kağnıcı, 2011:214).

Ülkemiz, Asya ve Avrupa kıtaları arasında kesişen bir konuma sahiptir. Ülkemiz bu özelliği ile yüzyıllardır doğu ve batı kültürlerini içine alan kültürel zenginliğe sahip bir konumdadır. Bu durum ülkemizde, eğitim öğretim faaliyetlerinde kültürel değerlere duyarlı eğitimle ilgili çalışmaların önemini artırmaktadır. Ülkemizde kültürel değerlere duyarlı öğretmen yetiştirme çalışmaları, yeni bir çalışma alanı olarak görülmekte ve bu alanda çalışmalar gerçekleştirilmektedir. İlgili araştırmalar incelendiğinde çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitime yönelik çalışmalarda öğretmenler, öğretmen adayları ve öğretim elemanlarının çalışma grubu olarak belirlendiği araştırmalar olduğu görülmektedir (Açıkalın, 2010:226-1237; Başbay ve Bektaş, 2009:30-43; Başbay, Kağnıcı ve Sarsar, 2013:47-60; Cırık, 2008:33-44; Coşkun, 2012:33-44; Çoban, Karaman ve Doğan, 2010:125-131; Demir, 2012:1453-1475; Ünlü ve Örtün, 2013:287-302; Yavuz ve Anıl, 2010; Yazıcı, Başol ve Toprak 2009: 229-242).

Her yıl binlerce öğretmen adayı eğitim fakültelerinden mezun olmaktadır. Öğretmen adayları göreve başladıklarında farklı kültürlerle karşılaşabilmektedirler. Toplumunu yeniden yapılandıracak olan öğretmenler kendi kültürel düzeylerinin hazır bulunuşluklarına göre buldukları yerlerin kültürel değerleriyle eğitim-öğretim faaliyetlerini devam ettirmektedirler. Bu amaçla sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel çeşitliliğe duyarlı olması ve öğrencilerin kültürel değerlerine uygun öğrenme ve öğretme süreci gerçekleştirebilmesi için lisans eğitimi döneminde aldıkları dersler ve görüşleri önemli görülmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın çıkış noktası; geleceğin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere hazır bulunuşluk düzeylerinin araştırılması gerekliliği inancıdır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Bu ana amaç kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları ne düzeydedir?

2- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

3- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, sınıf değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

4- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

5- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

6- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, anne ve baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

7- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, anne ve baba meslek değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

8- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, mezun olunan lise türü değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

9- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, yabancı dil bilme değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

10- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, ulusal veya uluslararası öğrenci değişim programlarına katılma değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

11- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, yurt dışında bulunma değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

12- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazırlama değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bireyin doğduğu andan itibaren, yaşadığı çevreyi ve dünyayı anlayarak kişiliğinin oluşmasında, davranışlarında göstereceği standartların belirlenmesinde, hangi sosyal değerleri ve inancı benimseyip benimsemeyeceğine ait olduğu kültür yön vermektedir (Delgado-Gaitan ve Trueba, 1985:67-75). Bireylerin daha iyi bir yaşam için ekonomik fırsatları değerlendirerek ülke değiştirmeleri, siyasi ve sosyal çekişmeler sonucu bölgesel ya da küresel bazda gerçekleşen savaşların sebep olduğu göçler, sığınmacı ve mülteci sayısının artması ülkelerin ve toplumların kültürel yapılarını etkileyerek değişime neden olmaktadır (Elmas, 2016; Ünal, 2014: 65-89). Son yıllarda bu göç hareketlerinden en fazla etkilenen ülkelerden biri de Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bu göç hareketliliği Türkiye'yi her zamankinden daha fazla farklılıkları bünyesinde barındıran bir ülke hâline gelmiştir. Eğitim- öğretim faaliyetleri, her yıl hazırlanan öğretim programları, kültürel ve sosyal gelişmelerin ışığında hazırlanarak öğrencilerin yaşanan olayları ve olguları doğru bir şekilde anlamlandırması amaçlanmaktadır.

Göç hareketleri ve ülkemizde daha önceden var olan farklılıkların nüfusa oranla sayıları giderek artarken; gelecek nesli yetiştirecek öğretmen adaylarının toplumdaki bu farklılıkları nasıl değerlendirdikleri de dikkate alınmalıdır. Toplumda bireylerin; sevgi, farklılıklara saygı, hoşgörü, empati ve barış temelinde kültürel değerlere bilişsel ve duyuşsal olarak sahip olması noktasında öğretmenlerin kültürel değerlere duyarlı eğitim, bilgi, beceri ve eğilimlere sahip olmasının gerekli olduğu

düşünülmektedir. Gay (1995) mevcut sınıfları oluşturan çeşitlilik nedeniyle, gelecek nesli hazırlayacak öğretmenlerin öğretmen eğitim programlarının etkinliğini ve farklılıklara ilişkin hazırlığını incelenmesi gerektiğini savunur. Çünkü öğretmenlerin söz konusu bilgi, beceri ve eğilimleriyle yürüteceği eğitim sürecinin kısa vadede öğrencilere, uzun vadede toplumsal olarak bütünleşmeye ve güçlenmeye katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Kültürel değerlerimizin zenginliğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görev yaptıkları bölgede ve yerleşim yerlerinde öğrencilerin ait oldukları sosyal çevrelerini, bu çevreler arasındaki ilişkileri ve kültürel yapısını bilmeleri gereklidir (Ergün, 2015). Bu yüzden sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitim ilke ve uygulamaları çerçevesinde hizmet verebilmesi için, lisans eğitim sürecinden kültürel değerlere duyarlı eğitimle ilgili bilgi ve becerileri kazanmış olarak mezun olması gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında “Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı, İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü, Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı, Sosyoloji ve Antropoloji” gibi dersler aracılığıyla kültür kavramına ait ilgili içerikler öğretmen adaylarının bilgisine sunulmaktadır. ‘Kültürel farkındalık ve ifade’ yetkinliği Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2018)’nda yer alan sekiz anahtar yetkinlikten biridir. 4. Sınıf Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanı’nda günümüz dünyasında; sermaye, bilgi ve teknolojinin yanı sıra inançların, fikirlerin, gelenek ve göreneklerin, bireylerin var oldukları alanları aşarak küresel bazda hareket hâlinde olduğuna değinilmiştir. Bu öğrenme alanında “Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.” “Farklı kültürlerle saygı gösterir.” kazanımları yer almaktadır. 6. Sınıf Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanı’nda “Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.” Kazanım ile kültürümüz dışında kalan etkenlerin, medya araçları yoluyla içerisinde yaşadığımız toplumu nasıl etkilediğinin fark edilmesi amaçlanmıştır. Çünkü; gelişen dünyanın gündemini takip ederek karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilen etkin ve sorumlu Türk vatandaşları yetiştirmek amaçlanmaktadır. 2023 Eğitim Vizyonu (2019) ‘da değinildiği gibi her kültür ve her toplum, kendine özgü eğitim sistemini sahip olduğu, geçmişten getirdiği bilgi, beceri, deneyim ve değerleri ile ortaya çıkarmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 21. Yüzyıl Öğrenci Profili (2011: 291)'nde öğrencilerin dünyaya entegrasyon sağlamasının gerekli olduğu ve bu bağlamda öğrencilerin;

1. Ulusal ve uluslararası boyuttu vatandaşlık bilinci kazanması
2. Yaşamı ve gelecekte sahip olacağı kariyeri ile alakalı bilince ulaşması ve becerilere sahip olması
3. Sosyal sorumluluk bilinci ile birlikte kültürel farkındalıkları fark edecek bilincine sahip olması gerektiği vurgulanmıştır.

Dolayısıyla Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programının, kültürel değerlere duyarlı eğitim yeterliklerini sağlama açısından önemi daha da artmaktadır. Bu anlamda, sosyal çevrenin ve kültürel öğelerin sosyal bilgiler eğitiminde yer bulması ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu durumu göz önünde bulundurmasının incelenmesi önem göstermektedir. Araştırma kapsamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının; kültürel değerlere hazır bulunuşluk düzeyleri ve çeşitli değişkenler açısından incelenmektedir. Günümüz dünyasında, kendi kültürel değerleri ile sınırlı kalan, farklılıkları göz ardı eden, yaşanan gelişme ve değişimlere kapalı kalan öğrenme ve öğretme süreçlerinin başarılı olması pek mümkün değildir. Eğitim sisteminin kültürel değerlere duyarlı olması öğretmenlerin bu konuda bilince sahip olması ile mümkündür. Öğretmenlerin, öğrencilerinin kültürel değerleri hakkında bilgi sahibi olması, onların kültürel deneyimlerini takip ederek öğretim sürecini tasarlaması önemlidir (Villegas ve Lucas, 2002:20-32). Bu bağlamda, kültürel değerlerin sosyal bilgiler eğitiminde öğretme ve öğrenmeyi nasıl etkilediğinin bilincinde olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yetiştirilmesi, sosyal bilgiler dersinde etkili bir öğretme ve öğrenme süreci tasarlamalarında bu araştırmanın faydalı olabileceği söylenebilir.

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel değerlere duyarlı eğitim noktasında bilinçlenmeleri, farkındalıklarının artması ve bununla alakalı araştırmanın yapılmasının eğitim vizyonumuzda ve misyonumuza farklı, yeni ve önemli bir bakış açısı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

a. Bu araştırma 2018 – 2019 eğitim yılı içerisinde öğrenim gören ve çalışma grubuna dahil edilen sosyal bilgiler öğretmen adayları ile sınırlıdır.

b. Araştırma, kişisel bilgi formunda yer alan değişkenler ile sınırlıdır.

1.5.Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmada;

a. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırbulunuşluk Ölçeği”ni ve kişisel bilgi formunu yanıtlarken algı ve görüşlerini olduğu gibi yansıttıkları varsayılmıştır.

1.6.Tanımlar

Kültür: İnsanlığın var olduğu günden bugüne dek var olduğu, doğal ve toplumsal çevresine kurduğu, sahip olduğu egemenliğin maddi ve manevi değerler olarak ortaya çıkması ve bu değerleri gelecek nesillere aktarmada kullanılan araçların tamamıdır (Türk Dil Kurumu, 2019).

Kültürel Değerler: Bireyin doğduğu andan itibaren; sosyo-psikolojik, sembolik, teknolojik, maddi ve manevi gelişimini etkileyen tüm sosyal süreçlerdir (Li, 2003:172).

Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim: Kültürel olarak farklı özellikler gösteren bireylerin kültürel bilgisi, geçmiş yaşam deneyimleri, olaylar karşısındaki vermiş olduğu tepkiler ile bireyin sahip olduğu kültürel değer ele alınarak; öğrenme ve öğretme etkinliklerinin daha etkili olması için yapılan çalışmalardır (Gay, 2014).

Hazır Bulunuşluk: Bireyin yaşamı boyunca öğrendiği bilgileri, çeşitli alanlara duyduğu ilgilerini, tutumlarını, güdülenmişlik düzeyini, sahip olduğu yeteneklerini kapsayan özelliklerin tümüdür (Senemoğlu, 2013).

II. BÖLÜM

İLGİLİ ALAN YAZIN

Bu bölüm temel olarak sekiz başlıktan oluşmaktadır. İlk olarak kültür tanımı, toplumsal yaşamda çok kültürlülük, çok kültürlü eğitim, değer kavramı, değerler eğitimi, eğitimde kültürel değerlerin yeri, kültürel değerlere duyarlı öğretmen yeterlilikleri ve son olarak ise kültürel değerlere duyarlı eğitim ile ilgili yapılan araştırmalar açıklanmıştır.

2.1. Kültür

Günümüze “Kültür nedir?” sorusunun cevabı çok kapsamlı olmasından ötürü halâ zihinleri meşgul eden bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültür kelimesi geniş bir kullanım alanına sahiptir. İlk olarak kültür kelimesinin kökeni etimolojik olarak incelendiğinde Latince “cultura” sözcüğünün kaynağı olan “colere” kelimesinden doğmuştur. Toprağı işleme, toprağın verimliliğini artırma anlamına geldiği ileri sürülmektedir. Dilimize ise Fransızca da Cultura’dan gelen kelimeyi ilk olarak Ziya Gökalp Arapçada “toprağı sürme” manasına gelen “hars” kelimesine karşılık olarak kullanmıştır (Ünal, 2004).

Kültür ifade ettiği anlamlar itibariyle özellikle sosyal ve beşerî bilimler alanında geniş kapsamlı anlamlar içerir. Çünkü kültür toplumsal bir üründür. Bunun yanında kültür; öğrenilip nesilden nesile aktarılan, değişen, sürekliliği olan bir kavramdır. Ayrıca kültür, toplumda bireylerin bütünleşmesini sağlarken toplumda yer alan kurumların birleşmesini ve bir arada hareket etmesini sağlar (ODTU, 2011-2012: 1-2). Onun için günümüzde kültür kavramını tek bir tanıma sokmak zordur. Çünkü değişen dünyada ve sürekli gelişen bilim dünyasında, kültür alanında çalışma yapan bilim adamları kültür kavramına yönelik yapmış oldukları tanımları sürekli güncellemek zorunda kalmaktadırlar. Bu yüzden “kültür” kavramı zamanla kullanılmakta olduğu, bilim alanında yeni tanımlamalarla ifade edilmektedir. Bu açıdan kültür, tanımlanması güç bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle kültür kavramını sınırlayarak sosyal ve beşerî bilimler alanında incelememiz daha doğrudur.

Kültür genel anlamda sosyal miras anlamı ile de kullanılmakta, sosyal anlamda kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi, sorumluluk ve adetleri ifade etmektedir (Page, 1969: 91). 1843 yılında Gustav Klemn “İnsanlığın Genel Kültür Tarihi” adlı kitabında kültürü; bir yerde yaşayan insanların, yetenek ve becerileri, sanatları ve gelenekleri olarak bütün yaşam tarzları şeklinde tanımlamıştır (Eroğlu, 2015:149). Yine en meşhur tanımlardan birisi olarak kabul edilen Tylor’a göre kültür; bilgiyi, inançları, üretilen sanatı, ahlaki değerleri, örf, adet ve ananeleri, bireyin sahip olduğu alışkanlıkları, içerisine alan bir bütündür (Turhan, 1994:35). Malinowski’ye göre kültür, insanların, insani ihtiyaçlarını karşılayan tüketim malları ve çeşitli araçlar ile sosyal bir varlık olmasından dolayı ortaya çıkan fikir ve sanatların, inanç ve geleneklerin tamamını ifade eder (Malinowski, 1992:66). Kültür; anlamlı örüntüler meydana getirerek, birbirleriyle etkileşimde bulunan öğelerin bir biçimlenişidir (Bock, 2001:96). Turhan’a (1997:48) göre kültür, toplumu oluşturan bireyler arasındaki bilgi birikimi, ilgi duyma, alışkanlık, toplumsal değer yargılar ve tutumlar, görüş ve düşünce ile şekillenen tüm davranışların meydana getirdiği maddi ve manevi bir bütünü temsil eder. Ayrıca, kültür, bireylerin bir davranışı niçin yaptığını açıklayan ve bu davranışların soyut yansıması olan görüşler, değerler ve dünyayı anlamlandırmaya yönelik algılardan oluşmaktadır (Haviland ve diğ, 2008:103).

Kültür, bilim ile paralel olarak geliştiği için çok anlamlılığa sahiptir. Bu yüzden kültürün daha iyi anlaşılması için kültürü maddi kültür ve manevi kültür olarak iki başlıkta incelenmektedir. Maddi kültür; insanların biyolojik fizyolojik gereksinimlerinin giderilmesinde ve tabiatla mücadele ve uyum kapsamında geliştirilen her türlü araç, yöntem ve işlemler olarak ele alınırken; manevi kültür ise, insanların psikososyal ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olan öğelerden, bireylerin bireylerle ve toplumla ilişkilerini düzenleyen sosyal kurallardan oluşan dini ve ahlaki normlara, gelenek ve göreneklere, sanat ve edebiyat gibi olgulara karşılık gelmektedir (Eroğlu, 2015: 161-162). Bunun yanı sıra dünyada çeşitli insan topluluklarının varlığı, çeşitli kültürlerin de var olduğunun göstergesidir. Çünkü kültürün varlığı toplumun varlığıyla birlikte. Toplum içerisinde kültürün aktarılmasını sağlayan temel taşıyıcı dildir. Bu yüzden maddi kültür, manevi kültüre göre daha hızlı gelişmektedir.

Ülkemizde kültür kavramını inceleyen alanlardan biri de Sosyal Bilgilerdir. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı incelendiğinde “İslam Öncesi Türk

Tarihi ve Kültürü, İlk Türk İslam Devletleri Tarihi, Kültür ve Dil, Osmanlı Tarihi, Sosyoloji ve Türk Kültür Coğrafyası” gibi dersler bünyesinde öğrencilere kültür tanımı, kültür özellikleri ve kültürel öğeler işlenmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı; genel amaçlar, kavram-beceri ve değerler, öğrenme alanı, ünite ve kazanım şeklinde yapılandırıldığı görülmektedir (MEB, 2018:3-25). Bu programın vizyonuna bakıldığında “Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen” bireyler yetiştirmek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte programın temel yaklaşımına bakıldığında ise “Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesi, toplumsal sorunlara karşı duyarlı, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini hedeflediği” görülmektedir (MEB, 2018:3-25).

2.1.1. Toplumsal Yaşamda Kültür ve Davranış

Davranış; insanın gözlenebilen gözlem ve etkinlikleridir (Başaran,1992:14). Bir başka tanımda ise, davranış; bir organizmanın belli bir ortamdaki hareket tarzına, canlıların çeşitli durum ve ortamdaki tepkilerine, bireyin içinde bulunduğu doğal ya da toplumsal ortamın uyarılarına tepki gösterme ya da yanıt verme biçimine verilen addır (Cevizci,1996:22).

Kültürün davranış üzerinde etkilerini inceleyen araştırmacılar, kültürün insan davranışlarının oluşumunda önemli bir belirleyici olduğunu ortaya koymuşlardır. Çünkü bireyler içinde yaşadıkları kültürlere göre davranış sergiler. Toplumsal bilincin ürünü olan kültür ancak bireysel bilincin belirlediği davranışlarla var olmuştur. Kültür bu etkileşim sonucunda yenilenip değişmekte ve kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Bu yüzden kültürü ele alınırken birey ve davranışları da ele alınmalıdır. İnsanın davranışları sonucunda ortaya çıkan kültür aynı zamanda da insanın nasıl hareket edeceğinde yönlendiren bir model olarak karşımıza çıkar. Bununla beraber, kültür insan davranışlarını yönlendiren bir olgudur; fakat dinamik olduğu için sürekli bir değişim halindedir (Erdentuğ, 1981:35). Çotuksöken (2001:174) kültürü hem bireysel düzlemde hem ulusal bağlamda etkin bir güç olarak görmekte; bireyler ile toplumların

yaşam biçimlerini, anlam vermelerini, değerlendirme biçimlerini içeren bir yapı olarak görmektedir.

Her insanın farklı ve kendine has davranışlar sergilemesinden hareketle, her kültürün de kendine has farklılıkları ve özellikleri bulunmaktadır. Bu bakımdan “kültür”ü, her toplumun, toplum içerisindeki sınıfların ve halk kitlelerinin o toplumda kendilerine özgü olarak oluşturdukları kültürlerinin içerdiği bir kapsamda; yani “çoğul kültür” olarak tanımlayan Herder, “insanlık”ın çeşitli formlarda dışavurumu olarak belirttiği kültürü, bir üst kavram olarak kullanmaktadır. Toplumların duyuşsal ve sezgisel düşünce biçimlerini; inançsal, dilsel, iktisadi, felsefi ve mitolojik açıdan ele alarak ortaya çıkardığını belirtir (Özlem, 2015:145-146). Kùltürler ait oldukları toplumların özgün coğrafi özellikleri, iklimleri, teknolojileri veya nüfus yapılarına göre çeşitlilik arz etmektedir (Yüksel, 2013:35). Dolayısıyla, insanların davranışlarını anlamlandırmak ve duygularını yorumlamak, kültürel bağlamlarını bilmekle mümkün olmaktadır.

Kùltür bireye bir kimlik kazandırmaktadır. Bu kimlik kazanılması sonucunda bireyin belli olgulara ilişkin tutum ve tepkileri kültürel çerçevenin belirlediği toplumsal değerler ve normlarla anlamlandırılır (Ertürk, 2013:283). Bu yüzden öğretmen adaylarının içinde yaşadığı toplumun değerlerini ve bu değerlere karşı bireylerin özellikle öğrencilerin sergilemiş oldukları davranışlara karşı hazırlıklı olması gerekmektedir. Çünkü farklı kültüre sahip insanların bilişsel süreçleri ve davranışsal dışavurumları farklılık göstermektedir. Bu nedenle eğitim süreci bireyin sahip olduğu kültürel değerleriyle anlamlı bir bütünlük olması gerekmektedir.

2.1.2. Toplumsal Yaşamda Kültür ve Eğitim

Kùltürün eğitimle arasında güçlü bir bağ görülmektedir. Çünkü eğitim, kişiliğin gelişmesini sağlar. Bu gelişim de eğitimin içinde bulunduğu toplumun kültürüne bağlıdır. Kültür, bireyin eğitim öğretim sürecinde en önemli bir etken olarak görülmektedir. Çünkü bireyin bilişsel ve duyuşsal süreçleri, kültürel deneyimlerin etkisiyle şekillenmektedir. Eğitim ise kültürün taşıyıcısı rolünü üstlenmektedir. Bununla beraber sosyo-kültürel öğrenme kuramı bireyin öğrenmelerinin gerçekleşmesinde sosyal ve kültürel çevre; öğrenmenin yardımcısı olarak görülmektedir (Schunk, 2014:275). Söz konusu kuram sosyal deneyimlerin zihinsel gelişim sürecinde kesintisiz ve eyleşim (diyalektik) bir ilişki olduğunu

vurgulamaktadır (Lantolf, 2000:79). Bu yönüyle kültür ile eğitim, birbirini besleyen ve birbirini bütünleyen iki önemli kavramdır. Bunlar ayrı ayrı düşünülemez iki kavram, ayrı düşünülemez iki olgudur.

Eğitim bir süreçtir. Bu süreç içerisinde kültürün nesilden nesile aktarılması ve devamı eğitimle gerçekleşmektedir. Bu süreç içerisinde eğitim, içinde bulunduğu toplumun kültürünü etkilemekte ve o toplumun kültüründen etkilenmektedir. Eğitim, hedefleri doğrultusunda devam ederken kültürden faydalanmaktadır. Bu bağlamda eğitime, kişilerin insanlaşmasına yardımcı olma şeklinde yaklaşılabilir (Kuçuradi, 1988:35). Vygostky'e göre öğrenme süreci toplumsal kültürel bir ortamda gerçekleşmekte, kültür sosyal etkileşimin ürünü olarak kabul edilmektedir. Vygostky insanın bilişsel etkinliklerinin, zihnin doğası ve biyolojik yapısı ile kültürel, tarihsel ve psikolojik gelişimine dayandığını belirtmektedir. Bu noktada kültürün temel sembolleri ve bireyin toplumsal etkileşimleri sonucunda anlamlar elde edilmekte ve içselleştirilmektedir (Aydın, 2012:23). Ayrıca Bourdieu, bireylere özellikle aileleri tarafından kazandırılan dilsel yeterlik, sosyal tarz ve görgü gibi kültürel özellikler bütününe kültürel sermaye olarak nitelendirmekte ve bireylerin kültürel sermayeye oranla, eğitim ve mesleki sistemde başarılı olabileceklerini ifade etmektedir (Edgar ve Sedgwick, 2005:79).

Geçmişten günümüze bireyin kültürel değerleri, deneyimleri ve birikimlerinin eğitim sürecinde dikkate alınması gereken önemli bir etken olduğu ve öğrenme sürecinin bu kültürel zemin üzerinde inşa edilmesi gerektiği; kültürel farklılıkların dikkate alınmadığı öğretim ortamlarında bireylerin bilişsel ve duyuşsal sorunlar yaşadıkları ilgili araştırmalarda tartışılmaktadır (Aydın, 2012; Banks, 2013; Gay, 2002:106-116; Taylor ve Sobel, 2011; Tezcan, 2016; Vavrus, 2002:49-57; Woolfolk, 2015). Çünkü eğitim; gelecek nesilleri toplumun normlarına göre yaşamak için hazır bir hale getirir. Bu yüzden toplumun genç bireyleri o topluma ait kültürel birikimi eğitim yoluyla öğrenir.

Bireyin öğrenme biçimini anlamamanın yolu, kültürel birikimlerini ve deneyimlerini anlamaktan geçtiği ifade edilmektedir (Guild, 1994:16). Bu da her bir kültürün doğal taşıyıcısı olan bireylerin okula getirdikleri çeşitli kültürel anlayışlar ve deneyimler; öğrenmeler üzerinde son derece etkili olduğu ve dikkate alınması gerektiği görülmektedir. Çünkü eğitimin verildiği yerlerde, verilen eğitimin

toplumların kültürel değerlerine ters olması, istenmedik sonuçlar doğurabilmektedir. Bu noktada öğrenenlere ilişkin anlayışın genişletilmesi, sosyal ve kültürel farklılıkların farkında olunarak kültürel çeşitliliğin öğrenme – öğretme sürecine dahil edilmesi önemle vurgulanmaktadır (Gee, 2008:100)

2.2. Toplumsal Yaşamda Çok Kültürlülük

Dünyada teknolojinin gelişmesiyle insanlar arasındaki etkileşim, hatta toplumlar arasındaki etkileşimin daha hızlı ilerlediği görülmektedir. Böylelikle küreselleşen dünyada farklı kültürler bir araya gelerek, bir arada yaşamaya başlamıştır. Toplumlar arasındaki bu durum çok kültürlülük kavramını öne çıkarmaktadır. 1971’de Kanada’da çok kültürlülüğün devlet politikası olarak ilan edilmesinden sonra, çok kültürlülük kavramı sosyal bilimler literatüründe artan bir ilgiyle karşılaşmıştır. Özellikle Kanada, Amerika, İngiltere başta olmak üzere bazı batılı ülkeler tanınma, eşitlik politikası veya kültürel çeşitlilik konularında yapılan çok kültürlülük tartışmalarında önemli bir artış olmuştur (Anık, 2012; 118). Günümüzde de küreselleşme ve göçlerle birlikte farklı kültürel değerlere sahip bireylerin oluşturduğu toplum yapısı; artık ülkeler için doğal bir durum haline gelmiştir.

Çok kültürlülük tanımları incelendiğinde herkes tarafından kabul görmüş tek bir tanıma rastlamak mümkün değildir. Çok kültürlülük; aynı coğrafyayı paylaşan farklı yaşam biçimlerine ve kültürlere sahip insan topluluklarının bir arada saygı ve sevgi çerçevesinde varlıklarını devam ettirmesidir. Bu ortamdaki topluluklar birbirilerini benimseyerek farklılıklarını yadırgamazlar ve bu toplulukların bir arada yaşamaları olağan bir durum olarak görülmektedir (Taylor ve Gutmann, 2010; Santrock, 2001; Parekh, 1997). Başka bir tanımda ise çok kültürlülük, bireylerin yaş, dil, etnik köken, sosyal sınıf, din veya kültürel farklılık olmaksızın bir arada yaşamasıdır. Çok kültürlü eğitim ise bu farklılıklara rağmen öğrenciler için eğitim şartlarının ve okul ortamlarının eşit şekilde düzenlenmesi olarak adlandırılır (APA, 2002; Cırık, 2008:27-40). Çok kültürlü eğitim; öğrencilerin farklı bakış açılarına sahip yeterlilikleri kazanması, öğrencilerin kültürel farklılıklara rağmen topluma hâkim kültürü tanıma; öğrenciler arasındaki ayrımcılığı engelleme (Banks, 2013); öğrenci eşitliliğini destekleme (Cırık, 2008:27-40); öğrencilerin farklılıklarına saygı gösterme (Başbay, 2014:585-608) gibi amaçları vardır.

Çok kültürlülükle, farklı kültürlere saygı göstermek ve onların gelişimi için

eğitim faaliyetlerinin seferber edilmesi, dŸnya ulusları arasında iş birliğinin yapılması doğru bir davranış olarak gŸrŸlebilir; fakat kŸltŸrel olumsuzlukların, çok kŸltŸrlŸlŸk ve kŸltŸrel gŸrecelilik adına tasvip edilmeyebilir (Aydın, 2012:39). Birçok bilim insanının çok kŸltŸrlŸlŸk politikalarını şiddetle savundukları veya şiddetle eleştiri getirdikleri gŸrŸlmekte; çok kŸltŸrlŸlŸđŸ destekleyenler eşitlik, sosyal adalet ve insan hakları temelinde, hořgŸrŸlŸ toplum oluşturacağı ve sosyal uyumu sağlayacağını ileri sŸrerek desteklemektedir (Alanay, 2015:18). Ÿlkelerin kŸltŸrel çeşitliliğe bağlı olarak çok kŸltŸrlŸ bir yapı gŸstermesi durumu, Ÿlke yŸnetimlerini farklı yaşam biçimlerine sahip insanları bir arada tutma ve kŸltŸrel değerlere bağlı olarak oluşan taleplere karşılık bulmaya itmektedir. Bu yŸzden tarih boyunca birçok toplumda kŸltŸrel farklılıklar, siyasi birliklerin sağlanmasında ortaya çıkan en bŸyŸk sorundur (Ŗzensel, 2012:58). Oysa çok kŸltŸrlŸlŸk sadece farklılıkları kabullenmek olarak ifade edilmemelidir. Bunun yanında farklılıkların yasal açıdan da eşitliğinin sağlanması olarak ifade edilir (ŸnlŸ ve Ŗrten, 2013:287-302).

Toplumlar farklı bireylerden ve kŸltŸrlerden oluşmaktadır. Ÿlkemizin tarihine bakıldığında farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Bu yŸzden Ÿlkemiz, zengin bir kŸltŸrel yapıya sahiptir. Aynı zamanda Ÿlkemizin jeopolitik konumundan dolayı doğu ve batı kŸltŸrleri arasında kŸprŸ gŸrevi gŸrerek, geçiş ve temas noktasında olmasından dolayı zengin bir kŸltŸrel çeşitliliğe sahip olduğu sŸylenebilir. ŸnkŸ ekonomik fırsatlar, savaşlar, fakirlik, politik çekişmeler gibi sebeplerden dolayı birçok Ÿlkede gŸmenlerin sayısı her gecen gŸn artmakta, bu durum Ÿlkelerde var olan kŸltŸrel yapıların da değerine neden olmaktadır (Elmas, 2016; Ÿnal, 2014:65-89). Ŗzellikle Ÿlkemizin bulunduğu coğrafyada yaşanmakta olan savaşlar sonucunda birçok mŸlteci Ÿlkemize sığınmıştır.

TŸm bu sonuçlar incelendiğinde Ÿlkemizde Ŗzellikle eğitim Ŗđretim faaliyetlerinde eşitliğin ve başarının sağlanması, bunun yanında eğitimde ayrımcılık, Ŗtekileřtirme gibi istenmeyen durumlarla mŸcadele edilmesi için eğitim sistemini daha kapsamlı ve herkes için geçerli hale getirilmesi sŸz konusudur. Bu da ancak eğitim sisteminin kŸltŸrel değerlere ve farklılıklara uygun bir şekilde dŸzenlenmesi ile mŸmkŸndŸr.

2.3. Çok Kültürlü Eğitim

Çok kültürlü eğitim; kimlik çatışmaları gibi olumsuzluklar ve din, dil, cinsiyet ve etnik unsurlar gibi kültürel özelliklerde ortaya çıkan farklılıkları azaltmak için toplumunda bulunan çeşitli kültürel özelliklere hitap eden eğitim felsefesinin, eğitime yansıtılarak demokratik değerlere duyarlı, eğitimde eşitliği savunarak kültürel çeşitliliği teşvik eden karma okul iklimi olarak görülmektedir. Ayrıca çok kültürlü eğitim; eğitim kurumlarının ırk, etnik kimlik ve cinsel yönelim gibi kültürel etmenlere bağlı olarak farklılaşarak değişmesi ve ona göre şekillenmesi olarak tanımlanmaktadır (Banks & Banks, 2009). Çok kültürlü eğitim etnik kökenli anlayıştan uzak saygılı, farklılıklar karşısında duyarlı davranabilmeyi bununla birlikte entelektüel merakı ve kanıtları değerlendirerek karar alabilmeyi amaç edinen eğitim öğretim etkinlikleriyle ilgilenen yaklaşımdır (Parekh, 2002). Çünkü, eğitim politikasını çoğulculuk esasına göre düzenlenmesini, eğitimde ayrımcılık yapmadan tüm öğrencilere eşit fırsatlar sunmayı öneren ve amaçlayan bunun içinde eğitim öğretim materyallerinin eşitliğe dayalı olarak organize edilmesini öngören çok kültürlü eğitim anlayışıdır (Gay, 1994). Bir başka ifadeyle çok kültürlü eğitim; farklı kültürel özellikleri içinde bulunduran okul ortamlarında öğrencilerin tamamına eşit eğitim fırsatı sunmayı amaçlayan yaklaşımdır (Banks ve diğerleri, 2001:196-203). Çok kültürlü eğitimin temel anlayışında saygı, entelektüel merak, özeleştirici, bağımsız karar verebilme, farklı yaşam tarzlarına ve düşüncelere duyarlı olma hakimdir (Susar Kırmızı ve Canbulat, 2017:377-414). Bu amaçla çok kültürlü eğitim kavramı için iki amaç belirlenmiştir. Çok kültürlü eğitimin ilk amacını etnik, sosyal sınıf, dinî inanış gibi farklılıklara bakılmadan öğrencilere yüksek kalitede eğitim deneyimine sahip olmaları için gerekli ortamın hazırlanması olarak belirlenirken, ikinci amacını sınıf ve okul içinde cinsel ayrımcılık yapmadan, bütün öğrencilerin aynı eğitim fırsatını elde etmelerini sağlamak olarak belirlemiştir. Sleeter ve Grant (1994) çok kültürlü eğitimin geçmiş yaşantıları ve deneyimleri birbirinden farklılık gösteren öğrencilerin, eğitim-öğretim ortamına daha iyi adapte olması için uygulanan bir model olarak tanımlamışlardır. Gay (2004:315-321) ise, öğrenme seviyelerinin artması için farklı yaşantılara sahip öğrencilerin eğitim ve öğretime daha iyi entegre edilmesi, demokrat ve çoğulculuğu benimsemiş bireyler yetiştirme adına geliştirilmiş bir model olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu da gösteriyor ki; öğretmenler sınıfın nabzını tutan ve kişiliklerinin yansıması olan tutum ve davranışlarıyla çocuklara rol-model olan

öğrenme sürecinin etkili bir rehberidir (Banks, 2013). Öğretmenlerin kültürel farklılıklardan doğan olaylara karşı duyarsız kalmasının, çocukların ön yargı şemalarını ve tutumlarını besleyeceğini düşünmektedir (Dağlıoğlu, 2010).

Bireylere erken yaşlarda kültürel farklılıkların öğretilmesi bireylerin küresel toplumlarda aktif ve etkili bir birey olarak yer alabilmelerine katkı sağlayabileceği gibi bu farklılıklar oluşmasa dahi toplumların kutuplaşarak bireyler arasında iletişimin veya etkileşimin kopmasıyla toplumdan uzaklaşmalarına neden olmaktadır (Gay, 1994). Etkili birçok kültürlü eğitim için Gay, (1994), Herring ve White (1995) ve Tuttle (1995) tarafından belirlenen öneriler dikkate alındığında; iş birliğinin desteklenerek çoklu öğretim yöntemlerinin kullanılması, iletişimde eşit statü ve farklı kültürel özelliklere sahip bireylerin birbirleriyle iletişim kurmalarının desteklenmesi gibi maddeler ön plana çıkmaktadır (Cırık, 2008:27-40). Bireylere küçük yaşlardan itibaren sınıfsal ve kültürel farklılıkların yansıtılması bireylerin ileriki yaşantılarında bu durumun olumsuzluk olarak ortaya çıkması bireylerde görülebilir (Fritzsche, 2001). Buna bağlı olarak dünyada son 20 yılda çok kültürlü eğitim uygulamalarında artış gözlenmiştir (Cırık, 2008:27-40).

Farklılıkların ön yargılara dönüşmemesi için öğretmenlerin; çocukların bireysel farklılıklarını ve kültürel değerlerini dikkate alarak hareket etmeleri gerekmektedir (MEB, 2018:7). Çünkü çocuklar da eylemler, kelimelerden daha fazla etkiye sahip olmaktadır (Bee ve Boyd, 2009:487-802; Dağlıoğlu, 2010; MEB, 2018:7; Tekin İftar, 2013). Bu bağlamda, öğretmenin pedagojik ve alan bilgisinin yanında, kişilik özellikleri açısından da yeterli olması beklenmektedir. Öğretmenlerin çok kültürlü eğitim için kültürler arası duyarlılığa sahip olması gerekmektedir. Özellikle öğrencilerin zihinsel ve fikrîsel anlamda gelişiminde en önemli yaş aralığında derslerine girecek öğretmen adaylarının bu düşünceye sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmen bu bakış açısıyla yaklaşırsa öğrencinin duygusal, sosyal gelişiminde ve düşünme becerilerinin şekillenmesinde olumlu etkisi olan çok kültürlülük kavramıyla erken yaşlarda tanışan bir neslin küreselleşen dünyaya uyumu daha sağlıklı ve yapıcı olur (Ayaz, 2016:463-471). Çünkü hoşgörülü bir öğretmenin sınıf içinde öğrencilerine davranışı, onlara karşı sergilemiş olduğu tutumu öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkisi büyüktür. Aksi takdirde Sınıftaki farklılıklar dikkate alınmadığında öğrencilerden istedik başarı görülemez. Aynı zamanda bu durum öğrencinin yaratıcı özelliklerinin de körelmesine neden olabilir. Dolayısıyla, öğretmen adaylarının çok

kültürlülüğe yönelik tutumları sonraki yıllarda çok kültürlü eğitim açısından nasıl bir eğitim pratiği sergileyeceklerinin belirlenmesinde önemlidir. Çünkü öğretmen; eğitim programını uygulayan, değerlendirme işini yapan ve öğrenme ortamını oluşturan kişidir (Polat, 2009:154-164; Rengi ve Polat, 2014).

2.4. Değer Kavramı

Değer bir insanın veya objenin niteliğine verilen kıymettir. Bir başka tanımda değer; bireyler için arzu edilen, onlara yön veren, önem dereceleri olan, ulaşılması noktasında çaba sarf edilen hedeflere denir. Değer insanlar tarafından önemli görülen herkes tarafından kabul gören beğenilen, istenilen şeyler olarak tanımlanır (Haramlambos,1987;6). Bu yönüyle değer sosyal yaşamda bireylerin ve toplumların vazgeçilmezidir. Çünkü değerler toplumun mevcudiyeti, beraberliği, işleyişi ve devamlılığı için toplumun tamamı tarafından tasdik edilen temel kaide ve kurallardır. Bu yönüyle değerler toplumsal olguların değerlerinin ölçüldüğü ölçütlerdir. Yani toplum için değerler neyin iyi veya kötü, güzel veya çirkin, doğru veya yanlış olduğunu belirleyen bir ölçme aletidir. Bu yüzden değerler bireylere veya topluma yol gösterici önem düzeyleri farklılık gösteren ve arzu edilen bir amaçtır (Schwartz,1994:19-45). Bunun yanında değerler sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Ayrıca değerler, onaylanmayan davranışları engeller ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolaylıkla anlaşılabilmesini sağlarlar.

Değer eğitimi ile toplumun sahip olduğu sosyal, siyasal, kültürel ve estetik değerlerin öğretimi kastedilmektedir (Veugelers ve Vedder, 2003). Aspin (2005)'e göre değerler ve ahlak konusuna girdiğimizde insan hayatının yükümlülükler üzerine dayandığını görürüz. Böyle bir durumda gençlerin bu yaşama geçişini sağlayan değer eğitiminin amacı, diğer insanlarla ilişkilerde yararlanılabilecek bilgi, değer ve kuralları yaşama akılcı bir şekilde uygulayabilme becerisi kazandırmaktır.

İnsan ve toplum hayatında önemli bir rolü olan değerler; bireylerin, hatta toplumların davranışlarını yön veren kuralların belirlenmesinde rol oynamaktadır. Sosyal bilimlerden ise değerleri önemli kılan insan davranışlarını ele alıyor ve yorumluyor olmasıdır. Yani değerler toplumsal kuralların temelini oluşturur ve kuralların denetimini sağlamaktadır. Değerlerin literatürde geçen (Hogg ve Vaughan, 2011) özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- Herhangi bir bireyin yargısına bağlı değildir.
- Ciddiye alınırlar, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına inanılan ölçütlerdir.
- Bireylerin duygu ve heyecanlarına hitap eder.
- Değerler toplumsal dayanışmayı sağlayan bir araç olarak görülürler.
- Değerler toplumsal kontrolün ve toplumsal baskının araçlarıdır.
- Tutumları hem aşar hem de onların aldığı biçimleri etkiler.
- Kişi açısından hiyerarşik yapıdır; taşıdıkları önem görecelidir, bu önem kişinin yaşamı süresince artabilir veya azalabilir.
- Değer sistemleri kişiden kişiye gruptan gruba ve kültürden kültüre değişebilir.
- Eylemleri değerlendirmek, düşünce ve davranışları planlamak, farklı seçenekler arasında bir karar vermek, sosyal etkide yer almak ve benliği başkalarına sunmak için standartlar sağlar.

Değer, bireyin ve toplumun yaşama kalitesini ve motivasyonunu arttıran, bireyin ve toplumun mutluluğunu temel alan kurallardır. Değerler, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir. Fakat değerler toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir. Kısaca her toplumun ve kültürün farklı kendine özgü değerleri vardır. Örneğin bazı toplumlarda rekabet önemli bir değerken bir başka toplumunda, dayanışma ve iş birliği daha önemli bir değerdir. Bazı değerler ise bütün toplumlarda kabul gören evrensel değerlerdir. Bütün zaman ve mekânlarda geçerli olan değerlerden bazıları şunlardır: Adalet, özgürlük, demokrasi adalet eşitlik insan hakları, çalışkanlık dürüstlük misafirperverlik yardımseverlik vb. değerlerdir (Bahar, 2009:64).

2.5. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi toplum tarafından onay görmüş değerlerin, çocuklara ve gençlere kazandırılmasıdır. İlk olarak değer eğitimi 1920'li yıllarda Amerika'da karakter eğitimi adı altında yapılan çalışmalarla başladığı düşünülmektedir. Değerler eğitimi ile alakalı çalışmalar ise 1970'li yılların ortalarında yayımlanmaya başlamıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde bireysel uyum değerleri ile alakalı çalışmalar artsa da sonraki yıllarda ortaya çıkan toplumsal sorunlar ahlak ve değerler eğitiminin önemini

arttırmıştır. Özellikle aileler, eğitimciler ve politikacılar değerler eğitiminin önemini vurgulamaya başlamışlardır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008;73).

Değer eğitimi aile, akran grupları, kitle iletişim araçları gibi sosyalleşme araçlarının ve gündelik yaşam içindeki etkileşimlerin de etkisiyle yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Çünkü, toplumdaki birlik ve huzurun devamı toplumdaki değerlerin yeni nesillere aktarılmasıylaadır. Bu yüzden değerlerden arındırılmış bir eğitim anlayışı düşünülemez. Değerler eğitimiyle toplumun ortak değerlerini yeni nesillere aktarmak ve öğretme amaçlanmaktadır. Değerler eğitimi, öğrencilerin iyi insan iyi vatandaş; kendisiyle ve çevresiyle barışık ve uyumlu bireyler olmalarında yardımcı olmaktadır (Hökelekli, 2010;7).

Her toplum kendi değerlerini bilen tanıyan yaşayan ve yaşatan bireyler yetiştirmek ister. Değerler eğitiminde amaç öğrencileri ve toplumu kötü ahlaktan korumak, öğrencileri iyi ahlaki davranışlarla donatmak ve buna süreklilik kazandırmaktır (Aydın ve Akyol Gürlü, 2012;16). Bu yüzden okullarda öğrencilere kazandırılacak değerlerin neler olduğu konusunda farklı bakış açıları olmasına karşın beş temel değer eğitimi vardır (Hayes, 2006);

- Manevi değerler
- Kültürel değerler
- Çevresel değerler
- Estetik değerler
- Politik değerler

İlgili araştırmalar incelendiğinde sosyal bilgiler dersi programlarında yer alan kazanımlar incelendiğinde ön plana çıkan kültürel değerler; bilimsellik, dürüst ve adil olma, aile birliğine önem verme, vatanseverlik, estetik, saygı ve sevgi, duyarlılık, hoşgörü, temizlik ve sağlığa önem verme, barış, bağımsızlık, çalışkanlık ve yardımlaşma olduğu gözlemlenmektedir (Kocaoğlu, 2014;198-205).

Değerler insan davranışların belirlenmesinde ve şekillenmesinde belirleyici bir unsur olduğu için günümüz öğretim programlarında değerler eğitimi destekleyici şekilde yapılmasında fayda vardır. Sosyal bilimler dersleri okullarımızdaki değer eğitimi destekleyip geliştirebilecek temel derslerdir. Bu bağlamda 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programı incelendiğinde aşağıdaki değerleri yer almaktadır (MEB, 2018;9)

1. Adalet	7. Dayanışma	13. Saygı
2. Aile birliğine önem verme	8. Duyarlılık	14. Sevgi
3. Bağımsızlık	9. Dürüstlük	15. Sorumluluk
4. Barış	10. Estetik	16. Tasarruf
5. Bilimsellik	11. Eşitlik	17. Vatanseverlik
6. Çalışkanlık	12. Özgürlük	18. Yardımseverlik

Değer eğitiminde model olmak, değerleri yaşayarak kazanmak öğrenciler için çok önemli olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin kişiliği, model olma özelliği, bu aşamada önemli bir etkidir. Bu yüzden lisans programlarında öğretmenlerin öğrencilere kazandırmaları gereken değerlerin öğretmen adaylarına da kazandırılması ve öğretmenlerin öğrencilerine değerleri nasıl öğreteceklerine dair yeterliliklerinde kazandırılması vurgulanmaktadır.

2.6. Eğitimde Kültürel Değerlerin Yeri

Parmak izleri her insana has nasıl bir özellik ise insanların kendine özgü özelliklerinin olduğu bilinmektedir. Bu anlamda insani çeşitliliğin yaşandığı dünyada üretilen ve yaşanan kültürlerde de çeşitlilik göstermektedir. Her bir kültürün de kendine özgü maddi ve manevi değerleri vardır. Bu değerler toplumca en iyiyi, en doğruyu, en faydalı ve en yararlı kabul edilen şeylerdir. Bunlar ise insanların bireysel istekleri ya da beğenileri sonucu oluşmamıştır. Toplumun tüm üyeleri için olması istenilen, toplumda geçerliliği olan vurgulardır (Salih, 2005).

Kültürel değerler; insanın yaşamını gelişimini etkileyen, hayatının her anında olan, sosyo- psikolojik, filolojik, maddesel veya sembolik ve teknolojik kaynaklardan oluşan süreçlerdir (Li, 2003:172). Kültürel değerlere duyarlı eğitim ise öğrencilerin farklı kültürel değerlerini, bireysel farklılıklarını göz ardı etmeksizin eğitim faaliyetleri içerisine dahil ederek, herhangi bir ayırım gözetmeksizin tüm öğrenciler için geçerli üst düzey beceri kazandırılmasını kapsayan eğitim faaliyetlerine denir (Ladson-Billings, 1995:465-491; Gay, 2002:106-116; Aronson ve Laughter, 2015:163-216).

İnsan ise bu kültürel değerlerin doğal taşıyıcısı ve temsilcisidir. Bu da eğitim süreciyle yakından ilişkili bir durumdur. Çünkü örgün eğitim açısından okul, kültürün

yayılması, aktarılması ve korunması ile ilgilidir. Böylece okulun eğitim antropolojisi açısından iki işlevinden söz edebiliriz. Birincisi kültürün aktarılması ikincisi ise kişilik biçimlenmesidir (Tezcan, 2008). Bu açıdan eğitim ve kültür birbirini tamamlayan kavramlardır denilebilir.

Tarihsel süreçte kültürel değerlere duyarlı eğitim; hem sivil haklar hareketinin toplumsal kazanımı hem de tüm öğrenciler ve aileleri için demokratik fırsatları genişletmek için yapılan çok kültürlü eğitim reform çabalarının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenden dolayı kültürel değerler eğitimine, toplumu şekillendiren eğitim süreci içerisine ruh katılmak istendiği için ihtiyaç duyulmuştur. Günümüzde, ülkemizde ve ülkemizin bulunduğu coğrafyada yaşanan olaylar kültürel değerlerin eğitimini önemli kılmaktadır. Bu yüzden; kültürel değerleri göz ardı eden yaklaşım ve tutumlar, yaşanmış ve devam eden toplumsal süreçleri ifade edemeyecek ve anlamlandırmakta zorlanacaktır (Özensel, 2003:55-69). Çünkü kültürel değerler toplumun ulaşmak istediği hedefler, arzu ettiği güzel tutum ve davranışlar bütününe denir. Bu yönüyle kültürel değerler; toplumun varlığı, birlikteliği, işleyişi ve devamlılığı için elzem olan, toplumun tamamında tasdik görmüş temel kaide ve kurallardır. Buradan hareketle insanın kültürel ve sosyal bağlamından kopuk bir eğitim sürecinin ne kadar işlevsel olacağı ve öğrencilere ne düzeyde katkı sağlayacağı tartışılmaktadır. Vygotsky'ya göre sosyal yapılandırmacılar öğrenmeyi açıklarken öğrenmede sosyal etkileşim ve çevresel öğelerin önemli bir yer tuttuğunu söylemektedirler (Baş ve Beyhan, 2017:137). Vygotsky (1978:38) sosyal ve kültürel etmenlerin öğrenmeye etkilerini tartışarak, öğrenmenin önceki deneyimler ve sosyal çevre içerisinde diğer bireylerle etkileşim aracılığıyla yapılandırıldığını öne sürmektedir. Bandura (2001:1) bireyin bilişsel ve duyuşsal gelişimi üzerinde sosyo-kültürel etkenlerin önemli olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla sosyalleştirme ve kültürlenme süreçlerinde eğitimin etkili olabilmesi için, bireylerin sosyo-kültürel gerçekliklerine ve geçmişlerine dayalı olarak o topluma ait olan değerleri, inanışları, hayat tarzlarını, gelenek ve göreneklerini bir bütün olarak değerlendirmesi bir gerekliliktir (Kızılloluk, 2013:27).

Öğrenciler içinde yaşadıkları kültürlere göre şekil almaktadırlar. Kültürel değerlere duyarlı eğitimin amacı, öğrencilerin içinde buldukları kültürel değerlerinde içine alınarak öğrencilere eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesidir. Çünkü öğrencilerin sınıfa getirdikleri önceki yaşam deneyimleri

kültürel birikimlerinin dikkate alınmasının gerekliliği eğitim camiasında vurgulanmaktadır (Taylor ve Sobel 2011). Eğitim -öğretim sürecinde bu durum göz ardı edilerek öğrencilerin kültürel olarak oryantasyonu için herhangi bir çaba sarf edilmemesi öğrencilerin başarısızlıklarına neden olmakta ve öğrenciler arasında sosyal adaletsizliğe neden olacağı vurgulanmaktadır. Oysaki günümüz eğitim programlarında sınıf içi etkinliklere kadar eşitlik odaklı bireysel farklılıkların ve kültürel değerlerin takdir edildiği yaklaşımların sergilenmesi gerektiği savunulmaktadır. İnsanı, kültürel bir canlı olarak kabul eden, insanın kültürel değerlerini merkeze alan ve onu kendi kültürel bağlamı içerisinde değerlendiren bir anlayış olarak karşımıza çıkan kültürel değerlere duyarlı eğitim, insanın eğitim sürecindeki ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Karataş ve Oral, 2016:435).

Kültürel değerlere duyarlı eğitim, hakîm ideoloji veya kültürel hegemonya baskısına karşı olarak, sosyal adaleti ve eşitliği, tarafsızlığı, nesneliliği savunan bir felsefi temeli bulunmakta (Hayes ve Juarez, 2012:5) özgürlük, eşitlik ve sosyal adalet ilke ve uygulamalarından beslenmektedir (Bassegy, 2015:131). Temel olarak kültürel değerlere duyarlı eğitim; kültürel, etnik, dil, din ırk, cinsiyet, sosyo-ekonomik vb. bakımdan farklılık gösteren bireylerin eğitimsel süreçte bu farklılıklarına duyarlı olunmasını dile getirmektedir. Bu durumun gerekliliğini de John Dewey'in "bilginin sosyal süreç ve bireysel deneyimlerle şekillendiği" görüşüne dayandırmaktadır (Vavrus, 2008:51). Bireyin gündelik yaşamda gösterdiği davranışlar, üyesi olduğu ailenin kültürel yargıları ve hedefleri ile benzeşmelidir. Öğrencilere iyi bir gelecek hazırlamanın yolu sağlıklı bir kişilik ve karaktere sahip olmasının sağlanmasıdır. Bunun da sağlanması için öğrencilere, içinde bulunduğu yerin kültürel değerlerine uygun,

Okulda etkin ve eşit kültürel değerler eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Böylece eğitim ve öğretimde adalet eşitlik ve bütünlük sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, kültürel değerlere duyarlı eğitim, öğrencilerin; etkili ve etkin düşünebilen, analiz yapabilen, farkındalıkların farkında olarak farklılıklara saygı duyan, bireyler olmalarına katkı sağlamaktadır.

Kültürel değerlere duyarlı eğitim insanların geleceğe yönelik hayalleri ve umutlarını gerçekleştirme kabiliyetiyle (öz-sermaye), dilsel iletişim yoluyla

edindikleri entelektüel ve sosyal becerileriyle (dilsel sermaye), ailesinin deneyim ve birikimleriyle ve beslediği kültürel bilgileriyle (ailesel sermaye), insanlara ve topluluk kaynaklarına ait ağlarıyla (sosyal sermaye), eşitsizliklere karşı durma davranışlarıyla (direnc gösteren sermaye) ele alan yaklaşımdır (Wlodowski ve Ginsberg, 2009: 30).

2.7. Kültürel Değerlere Duyarlı Öğretmen Yeterlilikleri

Eğitimin tanımı bireylerde istenilen davranışların kazandırılması ve geliştirilmesinin sürecidir. Bu yüzden eğitim ve öğretim faaliyetlerinin planlanması ve süresinin verimli geçmesi önemlidir. Eğitim ailede başlayarak okul ve çevrede devam eder. Okul ortamında gerçekleşen eğitim öğretim faaliyetleri bireylerin gelişimi üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.

Ülkemiz, içerisinde kültürel çeşitlilik bakımından zengin bir yapıda olduğu için ülkemizde farklı kültürlere sahip öğrenciler bulunmaktadır. Eğitim sistemimizde, öğretmenlerin tayin ve nakil işlemleri merkezi sistemle gerçekleştirilmektedir. Öğretmenler her tayin döneminde, tayin oldukları yöre ve bölgenin kültürü ile iç içe büyümüş öğrenciler ile karşılaşmaktadırlar. Böyle durumlarda öğretmenlerin farklı kültürel değer içerisinde yetişmiş olan öğrencilerine karşı sahip olduğu bakış açısı ve hazır bulunuşluğu oldukça önemlidir.

Öğretmenler, öğrencilerin hayatında önemli bir rol modeldirler. Öğretmenin sahip olduğu donanım öğrencilerin sosyo-kültürel bakış açılarını etkileyebilmektedir. Bu yüzden öğretmenlerin eğitim öğretim faaliyetlerinde üstlendiği rol ve sorumluluklar önemlidir. Özellikle kültürel çeşitlilik bakımından zengin ve aynı zamanda doğu ve batı kültürlerini sentezleyen ülkemizde, Öğretmenlerin “değişim ajanı” olarak eğitim ve öğretim faaliyetlerini planlarken bu zenginliği dikkate alarak planlaması gerekmektedir. Bu durum kültürel değerlere duyarlı öğretmenlere ihtiyacın önemini artırmaktadır. Kültürel değerlere duyarlı eğitim ortamında öğrencilerin kendilerini daha güvende ve değerli hissedecekleri için risk alabilecekleri, hata yapmaktan korkmayacakları ve rahatlıkla öğrenme-öğretme sürecine dahil olabilecekleri belirtilmektedir (Abt-Perkins ve Gomez, 1998:8-20; Artiles ve Harry, 2006; Darling-Hammond, 2000:1-44). Bu hususta Diamond ve Moore (1995:35) kültürel değerlere duyarlı öğretmenlerin sahip olması gereken rol ve sorumlulukları üç ana başlıkta toplayarak, öğretmenleri; “kültürel düzenleyici, kültürel arabulucu, öğrenme sosyal bağlamının orkestracısı” olarak sınıflara ayırmıştır.

Öğretmenler sınıf içerisinde yer alan öğrencilerinin tamamı için hep daha iyisini başarmak için uğraş verirler. Yani öğretmenler sosyal adalet ilkesi ışığında çoğulcu anlayışa ve farklılıklara saygı çerçevesinde öğrencilerin kültürel geçmiş ve deneyimleriyle örtüşen sınıf içi uygulamalarının gerçekleştirilmesine dikkat etmeleri gerekmektedir. Phuntsog (1999:104-105) kültürel değerlere duyarlı eğitimde öğretmenlerin; bütün öğrenenlerin motivasyonunu sağlamaya dönük yaklaşım içerisinde olma, herkesin birbirine saygı duyduğu ve kültürel farklılıkların yadsınmadığı güvenli bir öğrenme ortamı oluşturma, kültüre dayalı öğretim uygulamalarını disiplinlerle bütünleştirme ve öğretim programında sosyal adalet ve toplumsal eşitlik ilkelerine geçişler sağlaması gibi özelliklere sahip olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Gay (2002:114), bir eğitimcinin sahip olması gereken kültürel değerlere duyarlı yeterliklerini şu şekilde ifade eder; kendi kültürel kimliğini tanımalı, önyargılarının neler olduğunun farkında olmalı, farklı kültürlerden farklı bireylerin yaşamları hakkında bilgi sahibi olmalı ve bu yönde uygulayabileceği öğretim yöntemlerini geliştirme çabasında olmalıdır.

Öğretmenlerin sahip olması gereken özelliklerden bir diğeri de kültürel değerlere duyarlı eğitimde öğretmenlerin öğrencilerini tanımasıdır. Öğretmenler; öğrencilerine yeni bilgiler öğretirken, öğrencilerinin geçmişte ve şimdi edindikleri bilgileri ile sahip oldukları tecrübeler arasında bağlantı kurmaları noktasında destek olmalı ve öğrencilerini tanımalıdırlar. Brown (2007:58-59) öğretmenlere öğrencilerini tanımaları noktasında şu tavsiyelerde bulunur:

- a) Irkçı düşüncelerinin ve önyargılarının farkında olması,
- b) Öğrencilerinin kültürel geçmişleri hakkında bilgi edinme,
- c) Öğrencilerinin sosyal, ekonomik ve politik bağlamlarını anlama,
- d) Kültürel değerlere duyarlı sınıf yönetimi becerilerini geliştirme
- e) Öğrenme öğretme sürecinde kültürel değerlere duyarlı pedagojik yaklaşımları uygulamada sadakat gösterme

Hemings kültürel değerlere duyarlı öğretmenlerin sergilemesi gereken davranışları şu şekilde tanımlamaktadır: (1) Öğrencilerin yaşam deneyimleri duyarlılık gösterme; (2) Öğrencilerin kültürlerine göre dengelenmiş müfredat (3) Öğrencinin sosyal etkileşimsel stillerini göz önünde bulundurarak öğrenme etkinliklerini düzenleme. Bununla birlikte, öğretmenlerin öğrencileri hakkında bilgi

sahibi olması ve aynı zamanda iletişim kanallarını açık tutması gerekmektedir (Martin, 1997:24-25).

Banks (2000) kültürel değerlere duyarlı öğretmen yeterliliklerini üç aşamada açıklamaktadır;

- Kişisel Düzeyde: öğretmenlerin kendi kişisel kültürel kimliğini ve kendi kültürel kimliğinin tarihini bilmesi, yani öz kültürünün farkında olmalıdır.
- Sınıf Düzeyinde: sınıfta bulunan farklı kültürlere sahip öğrencileri ötekileştirmeden tüm öğrenciler arasında iletişimi sağlamalıdır. Öğrencilerin kültürel özelliklerini dikkate alarak eğitim -öğretim faaliyetlerini planlamalı, sınıfta temsil edilen tüm kültürlere saygı duymalıdır.
- Kurum/Okul Düzeyinde: çok kültürlü eğitim ortamları hem finansal hem de yönetsel olarak desteklenmelidir. Öğreticiler için hesap verilebilirlik ölçütlerini açık etmeli, çok kültürlü ortamlar için politika oluşturmalı ve çok kültürlülüğü içeren felsefe ve görev oluşturmalıdır. Öğretmenler için belirlenen yeterlikler bunlardır (Başbay ve Bektaş,2009:38).

Villegas ve Lucas (2002:20-32) ise, yukarıda sözü edilen üç yeterliğin yanı sıra kültüre duyarlı öğretmenlerin sahip olması gereken şu altı özelliği de tanımlamışlardır:

1. Öğretmenler sosyokültürel açıdan bilinçli olmalıdır. Öğretmen, “Sosyal ve kültürel açıdan ben kimim?”, “Hangi sosyal ve kültürel gruplara aitim?”, “Bu gruplara bağlılık düzeyim ne?”, “Bu gruplara ait olmak kişisel ve ailevi geçmişimi nasıl şekillendirmiş?” gibi sorularla kendi sosyokültürel kimliklerini araştırmaları gerekmektedir.

2. Öğretmenler öğrencilerini tanımalı, öğrencileri farklılıkları ile kabullenmeli ve farklı kültürlere sahip olan öğrencileri zengin bilgi ve deneyimlerini okula taşıyan bir kültürel çeşitlilik olarak görmelidir.

3. Öğrencilere eğitimsel zenginlik ve çeşitlilik sağlama işlevinde kendi sorumluluğunu hissedebilmek, öğretmenlerin farklı kültürden olan öğrencilerinin potansiyellerini eğitim yolu ile açığa çıkarabilmesi, öğrencilerin değişiminde sorumluluk alması ve öğrencilerinin başarılı olmalarına dönüt çaba göstermelidirler.

4. Öğretmenler öğrencilerin bilgileri nasıl edindiğini anlamaya çalışmalı ve bu süreçte öğrencilere destek olmalıdır. Öğrencilerin kişisel ve kültürel deneyimlerine değer vermelidir. Çünkü öğrencilerin kişisel ve kültürel deneyimlerinden okula taşıdıkları bilgi, öğrenmenin temelini oluşturmaktadır. Öğretmenler öğrencilerin var olan bilgileri ile öğretilen yeni bilgiler arasında bağ kurmakla sorumludur.

5. Öğretmenlerin öğrencilerinin yaşamları hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Çünkü öğretmenlerin öğrencilerinin hobileri, fobileri ve ilgi alanlarının bilinmesi, öğrencilerin sınıfta öğrenmeye ilişkin motivasyonlarını artırmada araç olarak kullanılabilir

6. Öğrencilerin yaşamları hakkında edindiği bilgilerle öğretim faaliyetlerini yeniden planlamalıdır. Bunun yanında öğretmenler öğrencileriyle bilgiyi nasıl paylaşabileceklerini de bilmesi gerekmektedir. Yani öğretmenlerin kültürel değerleri ve öğretim uygulamalarını öğrencilerin özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre tasarlaması gerekmektedir.

Bu özelliklere bakıldığında öğretmenler sosyokültürel açıdan bilinçli olmalıdır. Çünkü bireylerin kendilerine has düşünme, davranma yollarını, kişinin etnik kökeni, sosyal sınıfı ve dili gibi faktörler etkilenmektedir. (Banks, 1996; akt., Villegas ve Lucas, 2002).

Jackson (1994:299-302) kültürel değerlere duyarlı eğitim uygulamalarında öğretmende olması gereken özellikleri yedi başlık içinde inceler. Bunlar; güven inşa etme, kültürel okur-yazar olma, çeşitli öğretim yöntem ve teknikler bilme, etkili sorgulama teknikleri kullanma, etkili geri bildirim sağlama, öğretim materyallerinin analizini yapma, olumlu ev-okul ilişkisi kurabilme şeklinde ifade etmiştir. Siwatu'ya (2007:1087) göre ise kültürel değerlere duyarlı öğretim için dört temel ilke vardır: (1) öğrenciye kültürel değerleriyle uyumlu sıcak ve destekleyici bir öğrenme ortamı sağlama, (2) sınıf içerisinde kültürel uyumsuzluğun etkisini minimize etme, (3) öğrencileriyle etkili iletişim kurma, (4) öğrenci topluluğu geliştirmek. Özellikle kültürel çeşitliliğin yaşandığı okullarda ve sınıflarda, öğretmenler bu dört temel ilke kapsamında eğitim ve öğretim faaliyetlerini gerçekleştirirlerse öğrencilerine bilgi temeli oluştururken onların kültürel geçmiş ve ev yaşam deneyimleriyle bağlantı kurarak pozitif bir sınıf ortamı oluşturabilirler.

Kültürel değerlere duyarlı sınıf ortamı oluşturabilmek için öğretmenlere büyük görevler düşmektedir (Moore, 2001:46). Bu görevler ise:

- a) Öğretmenlerin öğrencileri tanınması ve farklılıklara saygı göstermesi,
- b) Sınıfta önyargıları en az düzeye indirgemek,
- c) Bütün öğrencilerin kültürel geçmişlerine değer vermek,
- d) Eğitim sürecine aileyi de dahil etmek,
- e) Öğrencilerin sosyal becerilerin gelişmesine yardımcı olmak,
- f) Öğrenciler arasında etkileşimi sağlamak ve buna uygun etkinlikler planlamak,
- g) Adalet ve özen gösterme kavramları üzerine çalışmalar tasarlamak,
- h) Çok kültürlülüğe ilişkin yapılan çalışmaları takip etmek,
- i) Kendi kültürünü yansıtmak
- j) Eleştirel düşünmeyi destekleyici sorular sormak olarak sıralanmaktadır.

Kültürel farklılıkların ve çeşitliliğin eğitim sürecinde yaşatılması doğrultusunda kültürel değerlere duyarlı eğitimi sağlayacak öğretmenlerin yetiştirildiği lisans programlarında öğretmen adaylarının kazanması beklenen bilgi, farkındalık, eğilim ve beceriler ilgili araştırma uzmanları tarafından belirlenmiştir (Banks, 2013; Gay, 2014; Vavrus,2008; Villages ve Lucas, 2002). Vavrus (2008: 54-55) öğretmen adaylarına kültürel değerlere duyarlı eğitim gerçekleştirebilme noktasında gerekli bilgi, beceri ve eğilim kazandırılmaması durumunda, öğretmen olduklarında kültürel farklılıkları görmezden gelerek öğrenme öğretme sürecini yöneteceğini belirtmektedir. Yine lisans programlarında kültürel değerlere duyarlı eğitime yer verilmemesi durumunda öğretmenler bilgi ve deneyim açısından yetersiz kalmaktadırlar. Bunun sonucunda öğretmenler farklı kültürlerden gelen öğrencilerin öğrenme ihtiyaçları karşılayamamakta ve öğrenme-öğretme sürecini öğrencilere hitap edecek şekilde planlayamamaktadırlar. Böylece öğretmen ve öğrenci arasında kültürel bir boşluk meydana getirmektedir (Gay, 2014:64).

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Program çıktılarına bakıldığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarından kültürel değerlere duyarlı eğitim ilke ve çerçevesinde birtakım bilgi, beceri ve farkındalıklara sahip olarak mezun olmaları istenmektedir. Bu noktada kültürel değerlere duyarlı eğitim anlayışına sahip olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sınıf yönetimi ve öğretim sürecinin yönetiminde daha başarılı olacakları, sınıf içi etkileşimde öğrencilerin birbirlerini anlaması ve duygusal bağ

kurmalarına öncülük edecekleri düşünülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitim anlamında gereksinimlerinin belirlenmesi ve programın gelişimine katkı sağlanması noktasında bu araştırmanın kuramsal ve pratik anlamda önemli bir boşluğu doldurması beklenmektedir.

2.8. Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalar

2.8.1. Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim ile İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Başbay ve Bektaş (2009) kuramsal nitelik taşıyan çalışmalarında kültür kavramından yola çıkarak kültüre ilişkin farklı bakış açılarını irdelemeyi, çok kültürlülük kavramının temel özelliklerinin belirlemeyi, öğretme-öğrenme sürecinde çok kültürlü bir ortam tasarlamayı ve öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikleri ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu çalışmada sınıf ortamlarındaki farklı kültürel değerler incelenmiştir. Bunun yanında farklı kültürlere sahip öğrencilerle aynı ortamda bulunan öğretmenlerin sergilemesi gereken çok kültürlülük yeterlikleri farklı bakış açılarıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarına lisans programlarında ve öğretmenlere hizmet içi programlarda çok kültürlü eğitim becerileri kazandırılmasını gerekliliği vurgulanmıştır. Çok kültürlü eğitim, eğitim programlarının tamamına yayılarak bireylerin kültürel farklılıkları tanımalarını ve geliştirmesi için yapılan çalışmaların desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ünlü ve Örtten (2013) tarafından öğretmen adaylarının çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitim kavramlarına yönelik algılarının bilgi ve tutum düzeyinde incelenmesine yönelik araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma; nitel yöntem kullanılarak Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda okuyan 24’ü bayan 21’i erkek olmak üzere toplam 45 öğretmen adayı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitim ve çok kültürlülük hakkında doğru veya yanlış bilgilere sahip olduğu görülmüştür. Bu konu hakkında doğru bilgiye sahip öğretmen adaylarının tutumları incelendiğinde, olumlu tutuma sahip öğretmen adaylarının çok kültürlülüğü ve çok kültürlü eğitimi bir hak olarak gördükleri, olumsuz tutuma sahip öğretmen adaylarının ise ayrıştırıcı ve parçalayıcı bir unsur olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik (2014) yaptığı araştırmada çok kültürlü eğitim ve demokrasi eğitimine katkı sağlayabilmek için lisans öğrencilerinin bu konudaki algılarını belirlemeyi ve çeşitli değişkenler bağlamında incelemeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede Marmara ve Ege İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan iki farklı üniversitede, farklı sınıflarda öğrenim gören 424 öğrenciye "çok kültürlü eğitim ve demokrasi algı ölçeği" uygulanarak lisans öğrencilerinin çok kültürlü eğitime ve demokrasi eğitimine karşı tutumları hakkında araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre genel olarak lisans öğrencilerinin çok kültürlü eğitim ve demokraside olumlu algıları bulunmuştur. Kadınlar erkeklerden daha olumlu algıya sahipken genel olarak cinsiyet değişkeni algılarında farklılık oluşturmamıştır. Ayrıca öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe algının olumlu yönde arttığı, bireylerin farklı etnik kökenden arkadaşı olup olmaması çok kültürlü eğitim ve demokrasi algısında farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Kaya (2014) yaptığı araştırmada öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitim ile alakalı yeterliliklerini, düşüncelerini ve okumuş oldukları lisans programında aldıkları eğitimin, kendilerini karşılayacakları çok kültürlü sınıf ortamlarına ne kadar hazırladığını araştırmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesinde "Yabancı Diller Eğitimi" ve "Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri" (BÖTE) bölümlerinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerine yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen 64 öğrencinin verileri betimsel analiz yöntemine göre analiz edilmiş ve öğretmen adaylarının çok kültürlü bir ortamda öğretmenlik yapmaya hazır olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Karataş ve Oral (2015) yaptıkları araştırmanın amacı, lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin kültürel değerlere duyarlı eğitim ile ilgili görüşlerini incelemektir. Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan büyük bir üniversitede 2014-2015 bahar döneminde lisansüstü eğitim alan ve çeşitli branşlardan 25 öğretmenle çalışılmıştır. Araştırma nitel verilere dayalı olarak yürütülmüş ve katılımcıların görüşleri, yarı yapılandırılmış açık uçlu soru formu aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, öğretmenler genel olarak eğitim sürecinde kültürel değerlerin dikkate alınarak sürdürülmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca bu durumun bireyin bilişsel ve duyuşsal özelliklerinin gelişmesine, toplumsal barış ve entegrasyona hizmet edeceğini düşünmektedirler. Bu yüzden kültürel çeşitliliğin hayat bulduğu öğretim programlarının geliştirilmesini önermektedirler. Son olarak,

çoğunlukla öğretmenler kültürel değerlere duyarlı eğitim verebilecek öz yeterliğe sahip olmadıklarını dile getirmektedirler. Bunun sebebini ise, öğretmen yetiştirme sistemine ve öğretim programlarının bu tarz bir eğitimi sağlamadan yoksun olduğu için bu potansiyeli ortaya çıkaramamalarına bağlamaktadırlar.

Acar-Çiftçi (2015) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin çok kültürlü eğitim bağlamında kültürel yeterliklerine ilişkin algıları incelenmiştir. Araştırma nicel araştırma yöntem tasarımı uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında İstanbul'da bulunan resmi; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan 736 öğretmene "Çok kültürlü Eğitim Kültürel Yeterlilik Ölçeği ve anket uygulanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında öğretmenlerin kültürel yeterlilik bakımından tam bir donanıma sahip olmadıkları halde, kendilerini yeterli olarak gördüklerini vurgulamaktadırlar.

Acar-Çiftçi ve Aydın (2015) "Türkiye'de Çok kültürlü Eğitimin Gerekliliği Üzerine Bir Çalışma" adlı kuramsal nitelikli çalışmalarında çok kültürlü yapıya sahip ülkemizde çok kültürlü eğitimin niçin gerekli olduğunu açıklamaya çalışmıştır. Bu çalışması neticesinde ülkemizde çok kültürlü eğitim ile alakalı yasal düzenlemeler yapılması ayrıca lisans programlarının ve hizmet içi eğitim programlarının çok kültürlü eğitim programlarına dönüştürülmesi gerektiğini söyler.

Alanay ve Aydın (2016) tarafından yapılan araştırmada eğitim fakültesi lisans programında okuyan öğrencilerin çok kültürlü eğitime karşı tutumlarını incelemek amaçlanmıştır. Nicel araştırma yöntemiyle İstanbul'da bulunan bir üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim gören 967 öğretmen adayından veri toplanmıştır. Araştırmanın elde edilen bazı bulgulara göre, eğitim fakültesi lisans öğrencilerinin çok kültürlü eğitime dair görüşlerinin olumlu çıktığı, çok kültürlülüğü benimsemiş bir insanın farklılıklara hoşgörüle yaklaşım saygılı olacağı, çok kültürlü eğitimin farklılıkları kucaklayıcı ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlandığı bir sistem olarak görüldüğü belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitim sistemine uygun bir öğretmenin farklılıklara karşı önyargısız ve duyarlı, eşit ve adaletli davranması gerektiği görüşünde oldukları görülmüştür.

Yılmaz (2016) yapmış olduğu araştırmada öğretmen adaylarının çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitim algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma yöntemiyle desteklenen araştırma verileri 12 öğretmen adayından yarı yapılandırılmış

görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Elde edilen verilere göre, öğretmen adayları sosyal yapı itibariyle çok kültürlülüğü olumlu olarak değerlendirmektedirler. Öğretmen eğitiminde çok kültürlü eğitimin gerekli olduğu ve çok kültürlü eğitime geçişte öğretmenlerin birincil sorumluluk taşıdıkları görüşündedirler. Sonuç olarak, toplumsal olarak huzurlu ve birbirine saygılı bir şekilde birlikte yaşama, ülkenin bölünmesinden korkmadan kültürleri ve kimlikleri tanıma ve kabul etme noktasında çok kültürlü öğretmen yetiştirme ve bununla birlikte öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik olumlu tutumlara sahip olmasının gerekliliği görülmüştür.

Karataş (2016) tarafından yapılan araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının kültürel değerlerine duyarlı olma durumunu incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen olarak tasarlanmıştır. Katılımcılar amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilmiş, bu amaçla sınıf öğretmenliğinde son sınıfta öğrenim gören son sınıf 6'sı erkek 2'si kadın olmak üzere toplam 8 kişi ile yarı – yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, sınıf öğretmenliği lisans program yapısı itibariyle esnek olmadığı ve öğretmen adaylarının kültürel değerlerine duyarlıktan yoksun olarak çoklu yapının ve çeşitliliğin yansıtılmadığı bir program olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrenme – öğretme süreci yaşantılar bağlamında ise; öğretim üyeleri öğretmen adaylarının kültürel değerlerine duyarlı bir şekilde öğrenme – öğretme süreci yaşantıları sağlayacak bir esneklik sağlamadıkları ve bu yönde öğretimsel tutum sergilemedikleri anlaşılmaktadır. Sonuç olarak; sınıf öğretmenliği lisans programının kültürel değerlere duyarlılık açısından sınıf öğretmen adaylarını yetiştiremediği sonucuna varılmıştır.

Karataş ve Kaya (2016) öğretmen adaylarının “kültürel birliktelik” ve “ayrımcılık” kavramını zihinlerinde yapmış oldukları çağrışımları çizimler aracılığıyla belirlemek istemişlerdir. Bu amaçla gönüllülük esasına dayanarak sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümlerinde okuyan 72 öğretmen adayının katılımıyla çalışma gerçekleştirilmiştir. Betimsel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından düzenlenen bir form aracılığıyla toplanmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarından yapmış oldukları çizimlere uygun iki cümleden oluşacak şekilde sloganik bir cümle yazmaları istenmiştir. Daha sonra bu veriler, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak öğretmen adaylarının çizmiş oldukları

zihinsel imgelemleri incelendiğinde, kültürel birliktelikle ilgili olarak düşüncelerinin olumlu olduğu ve kültürel ayrımcılığı hiçbir şekilde hoş karşılamadıklarını ve yapılmaması gerektiği görüşüne sahip oldukları görülmüştür.

Tuncel (2017) öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı olmaları için neler yapılabilir sorusunu sorarak araştırmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla çalışmıştır. Nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması olarak desenlenen araştırma “İletişim ve İnsan İlişkileri” dersi kapsamında gerçekleştirilmiştir. 19 kadın 21 erkek öğretmen adayından çeşitli veri yöntemleriyle elde edilen bulgulara göre; öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlılık kazanması için kendi kültürünü tanıması, mesleki süreçte öğrencilerinin kültürel geçmişlerini öğrenmeleri, öğrencilerinin sosyal, ekonomik ve siyasi bağlamlarının daha iyi anlaşılması gerektiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca kültürel değerlere duyarlı kapsayıcı sınıfların oluşturulması noktasında öğretmen adayları kültürel değerlere duyarlı eğitim stratejilerini kullanmaya isteklilik gösterdikleri ve bu yönde becerilerini geliştirmek istedikleri görülmüştür.

Paksoy (2017) yapmış olduğu araştırmada çok kültürlülüğün yoğun olduğu bölgelerdeki okullarda öğretmenlerin, öğrencilerinin kültürel değerlerini eğitim öğretim faaliyetleri içerisine nasıl kattıklarına ilişkin deneyimlerini sorgulamayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma türlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseninden yararlanılmıştır. Kültürel farklılığı yoğun olan okullar ve kültürel farklılıklar konusunda deneyim sahibi öğretmenler kartopu örnekleme yoluyla seçilmiştir. 8 farklı ilkokuldaki 15 öğretmenden veriler elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara neticesinde; genel olarak öğretmenlerin çok kültürlülük, çok kültürlü eğitim ve kültüre duyarlı eğitime ilişkin farkındalığı mevcut olduğu, farklılıkları olan öğrencilere sınırlı ve yüzeysel ilgi gösterdikleri, öğrencilerinin beklentilerini bilmekte, ancak bu beklentilere cevap vermek için gerekli yeterliliğe sahip olmadıkları görülmüştür. Öğretmenler kültürün iletişim kalıplarını şekillendirmede etkilerinin farkında olup, bu konudaki yeterliliklerinin güçlendirilmesine ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır.

Akcaoğlu (2017) yılında yaptığı tez araştırmasında çok kültürlü eğitim uygulamasının öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitim ile sınıf yönetimi tutum ve yeterlikleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Batı

Karadeniz Bölgesinde yer alan bir üniversitenin eğitim fakültesinde Sosyal Bilgiler Öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören 3. Sınıf düzeyinde 52 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmada, nicel ve nitel verilerden elde edilen bulgulara göre, lisans programında çok kültürlü eğitim uygulamasıyla içeriği birleştirilen sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarında çok kültürlü eğitime ilişkin tutum ile yeterliklerinin gelişmesine ve empati eğilimlerinin artmasına katkı sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda, öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitim tutum ve yeterliklerini geliştirmek için öğretmen yetiştirme programlarındaki derslerin içeriklerine ve etkinliklerine çok kültürlü eğitim ile ilgili etkinlikler eklenmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, çok kültürlü eğitim sınıf dışına taşınarak alan uygulamaların yanı sıra gezi, gözlem gibi uygulamaya ve deneyime dönük etkinlikler düzenlenmesi ve öğretmen adaylarına okul uygulamaları süresince farklı nüfus yapısına sahip bölgelerde yer alan okulları ziyaret etme fırsatları oluşturulması gerektiği önerilmiştir.

Sezer ve Kahraman (2017) gerçekleştirdikleri araştırmada, sınıf ve okul öncesi öğretmenliği öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumları ile kültürlerarası duyarlılıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan 110 sınıf ve 103 okul öncesi öğretmenliği öğretmen adayları oluşturmuştur. Elde edilen veriler neticesinde sınıf öğretmenliğinde ve okul öncesi öğretmenliğinde okuyan öğretmen adaylarının, çok kültürlü eğitime yönelik tutumları ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Kotluk (2018) yaptığı araştırmanın amacı öğretmenlerin kültürel değerlere duyarlı eğitime ilişkin öz-yeterlik algılarını ve görüşlerini incelemektir. Araştırma açıklayıcı karma yöntem deseni kullanılmıştır. Araştırmanın nicel aşaması tarama modeli, nitel aşaması durum çalışması olarak planlanmıştır. Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan 1302 öğretmenden nicel veriler, 28 öğretmenden ise nitel veriler toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen nicel sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlerin kültürel değerlere duyarlı eğitime ilişkin görüşleri yüksek düzeyde olumlu, orta düzeyde kaygıları bulunmuştur. Yine araştırma sonucunda öğretmenlerin kültürel değerlere duyarlı eğitime ilişkin öz-yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Nitel verilerin sonuçları incelendiğinde, öğretmenler kültürel değerlere duyarlı eğitim anlayışını gerekli ve önemli bulmuşlardır. Fakat bu anlayışın eğitim

sistemini ve toplumun yapısını olumsuz etkileyeceğini düşünen ve bu açıdan kaygı olan duyan öğretmenler de olmuştur.

2.8.2. Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Phuntsog (2001) gerçekleştirdiği araştırmada Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin kültürel değerlere duyarlı eğitime verdikleri önem derecesini belirlemeyi amaçlamıştır. Karma desenin benimsendiği araştırmanın katılımcılarını 33 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcılardan elde edilen veriler hem nitel hem de nicel teknikler kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, katılımcıların %96'sının kültürel değerlere duyarlı eğitimi kültürel olarak farklı öğrencilerle çalışmanın önemli bir parçası olduğunu düşündürmektedirler.

Barksdale, Richards, Wuthrick, Hammons, Grisham ve Richmond, (2002), araştırmalarında sınıf öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitim bilgi düzeyi ve farklı kültürel değerlere sahip öğrencilere yönelik okuryazarlık eğitimine ilişkin hazır bulunuşluk düzeylerini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Çalışma grubu olarak belirledikleri 7 üniversiteden 223 sınıf öğretmeni adayından açık uçlu anketle araştırma verilerini toplamışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, sınıf öğretmen adaylarının farklı dilsel ve kültürel geçmişe sahip öğrencilere yönelik okuma yazma eğitimi sağlama açısından öğretmenlik yapmaya hazır olmadıkları görülmektedir. Ayrıca öğrenim gördükleri lisans eğitimi süresince çok kültürlülükle ilgili konulara yüzeysel olarak değinildiği; fakat sınıf öğretmen adaylarında çok kültürlü eğitimle ilgili gerekli bilgi ve beceri alt yapısının oluşturulmadığı görülmüştür.

Lenski, Crumpler, Stallworth ve Crawford (2005) tarafından öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları, kültürel değerlere duyarlı eğitime ve kültürel çeşitliliğe ilişkin sahip oldukları anlayış incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin benimsenerek yürütüldüğü çalışmada 3 erkek ve 36 kadın öğretmen adayından gözleme dayalı alan notları, yansıtıcı notlar ve grup tartışması gözlemleri yoluyla veriler elde edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, birbirleriyle etkileşime dayalı tartışma gruplarında öğretmen adayları kendi kültürlerinin ve diğer kültürlerin özelliklerinin farkına vardığı, bireyin davranışlarının

şekillendirilmesinde kültürel mirasın etkin bir rol oynadığı, etnografik sorgulama aracılığıyla bireylerin yaşadıkları bazı sorunların kökeninin gerçek yaşam deneyimlerine dayandığı ve mesleki süreçte öğrencilerinin kültürel değerlerini öğrenme sürecine yansıtılması gerektiğinin farkına vardıkları görülmüştür.

Barnes (2006) kültürel ve dilsel çeşitlilik açısından farklılık gösteren öğrencilere yönelik eğitim – öğretim hizmeti sunma sürecinde sınıf öğretmeni adaylarına gerekli pedagojik bilgilerin öğretmen yetiştirme programı aracılığıyla sağlanma durumunu belirlemek istemiştir. Christian Üniversitesi'nden 24 sınıf öğretmeni adayının kültürel değerlere duyarlı pedagoji bilgi ve becerilerini alan (staj) deneyimi yaşadıkları sürece ne düzeyde ve nasıl yansıttıklarına ilişkin durumları incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre; sınıf öğretmeni adayları kültürel ve dilsel çeşitliliğe yönelik pedagojik olarak daha iyi hazırlanması ve bu noktada güçlendirilmesi gerektiği; sınıf öğretmeni adaylarının bütün öğrencileri öğrenme sürecine dâhil edebilecek bir öğrenme ortamı oluşturma da güçlük yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Chicola (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmen adaylarının kültürel değerlere hassas eğitim deneyimleri incelenmiştir. Sosyal bilgiler dersi uygulamaları üzerinden gerçekleştirilen araştırmaya 50 öğretmen adayı dâhil edilmiştir. Öncelikle sosyal bilgiler dersinin içeriği ve öğrenme-öğretme süreci, kültürel açıdan duyarlı pedagoji ve çok kültürlü eğitim ilkeleri doğrultusunda zenginleştirilmiştir. Anketler ve odak grup görüşmeler yoluyla öğretmen adaylarından elde edilen verilerin analizi ve sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının önyargılarının oldukları, bu durumdan rahatsızlık duydukları ve kültürel değerlere hassas eğitimin sunduğu bakış açısıyla önyargılarını aşabildiklerini ifade etmişlerdir. Bu duruma ek olarak ayrıca öğretmen adayları gelecekte kültürel çeşitliliğin bulunduğu öğrenci topluluğuna yönelik eğitim verme ve çeşitliliği benimseme noktasında, kültürel değerlere hassas eğitimle ilgili daha fazla bilgi ve stratejiye ihtiyaç duyduklarını dile getirmişlerdir.

Kidd, Sa'nchez ve Thorp (2008) sınıf öğretmen adaylarının kültürel değerlere karşı hassas eğitim eğilimlerini incelemişlerdir. Nitel araştırma desen ve tekniklerinin kullanıldığı araştırmaya 19 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğretmen adaylarının kişisel hikâyeleri ve geçmişleri, kültürel

değerlere hassas eğitime ilişkin eğilimlerinin şekillenmesinde ana etken olduğu görülmüştür. Bununla birlikte öğretmen eğitimcilerinin kültürel değerlere hassas eğitim noktasında öğretmen adaylarına bilgi ve beceri alt yapısı sağlama anlamında önemli bir görevinin olduğu belirlenmiştir. Son olarak, öğretmen adaylarının kültürel değerlere hassas eğitime ilişkin bilgi ve becerilerinin gelişebilmesi için lisans eğitim programı kapsamında kültürel çeşitlikle etkileşim ortamlarının hazırlanması ve staj uygulamalarının yaptırılması üzerinde önemle durulmuştur.

Gere, Buehler, Dallavis ve Haviland (2009) öğretmen adayları tarafından kültürel değerlere karşı hassas pedagoji ile ilgili anahtar kavramların ve bileşenlerinin nasıl anlaşıldığını araştırmışlardır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseninin benimsendiği araştırma 15 öğretmen adayıyla birlikte gerçekleştirilmiştir. Dört yıl süren araştırma sürecinde program uygulamaları, ses kaydı, alan notları, araştırmacı günlükleri gibi çeşitli içerik toplama araçları kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, öğretmen adaylarının kültürel değerlere hassas pedagoji ile ilgili anlayışlarının şekillenmesinde belirleyici olan etken gücün ırksal bilinçlilik ve stereotipleri olduğu görülmüştür. Ayrıca öğretmen yetiştiren eğitimcilerin kültürel değerlere karşı hassas olma noktasında öğretmen adaylarına bilgi vermemesi ve bilinç kazandırmaması durumunda ise önyargıların kalıcı hale dönüşmesine neden olduğu belirlenmiştir. Bu durumun aksine kültürel değerlere karşı hassasiyeti artıracak nitelikte gerçekleştirilen uygulamaların, öğretmen adaylarında bilgi ve farkındalık oluşmasını, önyargı ve stereotiplerini sorguladıkları görülmüştür.

Prater ve Devereaux (2009) yaptıkları derleme çalışmasında kültürel değerlere karşı hassas öğretmenin yetişmesinin sorumluluğunun öğretmen eğitimcisi uzmanların sorumluluğunda olduklarını belirtmiştir. Yazarlar öğretmen adaylarının kültürel çeşitliliğe hazırlanmasının en önemli aracı olarak öğretmen yetiştirme programını görmekte-dirler. Bununla birlikte program içeriğinin kültürel değerleri benimseyen pedagoji anlayışıyla yapılandırılması durumunda öğretmen adaylarının kültürel değerlere hassasiyetlerinin sağlanacağını, aksi halde bu durumun gerçekleşemeyeceğini ifade etmektedirler. Bununla birlikte araştırmacılar öğretmen adaylarının kültürel değerlere karşı hassas olarak yetişmesinde en büyük rolü öğretim elemanına vermektedirler. Öğretim elemanının kültürel değerlere hassas pedagoji bilgi, beceri ve eğilimleriyle ve bunun yanında gerçekleştireceği etkinliklerle öğretmen adaylarının kültürel değerlere karşı hassas olmasını sağlayacakları ifade

edilmekte ve bu durum farklı yönleriyle tartışılarak çalışma sonlandırılmıştır.

Siwatu, Polydore ve Starker (2009) yaptıkları araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının kültürel değerlere eğitime ilişkin öz yeterlik inanç seviyelerini incelemiştir. Nicel araştırma deseninin benimsendiği araştırmada çeşitli ölçekler aracılığıyla 104 sınıf öğretmen adayından veriler toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinin sonucuna göre, öğretmen adaylarının çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma, ebeveynlerle iletişim kurma ve öğrencilerle olumlu ve güvenli ilişkiler geliştirme noktasında öz yeterlik inançlarının yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca İngilizce, dil öğrencileriyle iletişim kurma, kültürel uyumsuzluğu azaltmak için çaba gösterme ve her bir kültürün bilime ve matematiğe olan katkılarını öğretme noktasında sınıf öğretmen adaylarının öz yeterliklerinin düşük olduğu saptanmıştır.

Premier ve Miller (2010) çalışmalarında öğretmen adaylarının farklı kültürlerden gelen öğrencilerin gereksinimlerini karşılamaya yönelik ne derece eğitim aldıklarını incelemiştir. Öğretmen adaylarından sonuçlar, anketler ve yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile toplanmıştır. Öğretmen adaylarının genelinin lisans eğitimlerinin okullarda karşılaşılabilecekleri kültürel ve dilsel farklılıklara yönelik uygulamalar içermediği görüşünde oldukları görülmüştür.

Skepple (2011) yaptığı araştırmada sınıf öğretmeni yetiştirme programının sınıf öğretmen adaylarına yönelik kültürel değerlere hassas pedagoji bilgisini sağlamaya etkisini sınıf öğretmeni adayları ve öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda incelemiştir. Karma yöntemin benimsendiği bu araştırmada 82 sınıf öğretmeni aday ve 11 öğretim elemanı çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, odak grup görüşme ve ölçek ile veriler toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgu ve sonuçlara göre, öğretmen yetiştirme programının kültürel değerlere karşı hassas pedagoji bilgi ve beceri edindirme ve hazır bulunuşluklarını sağlama potansiyeline sahiptir. Diğer taraftan sınıf öğretmen adaylarının kültürel değerleri benimseyen öğretmen olabilmeleri ve mesleki hazır bulunuşluklarına katkı sağlanabilmesi için, sınıf öğretmen adaylarına kültürel çeşitliliğin yaşandığı yerlerde daha fazla alan/staj deneyim fırsatlarının sağlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen eğitimcilerinin sınıf öğretmen adaylarına farklılaştırılmış öğretim tekniklerini öğretmek için çeşitli kültürlerden öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğretmenlik yapmaya hazırlaması gerektiği belirlenmiştir.

Siwatu (2011) tarafından yapılan araştırmada öğretmen adaylarının lisans eğitim sürecinde kültürel değerleri benimsemiş eğitimle ilgili ön hazırlık oluşturma deneyim seviyelerini incelemek amaçlanmıştır. Karma araştırma deseniyle gerçekleştirilen araştırmada nicel veriler 192 öğretmen adayından anketler yoluyla ve nitel veriler 8 öğretmen adayından görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen adaylarının kültürel değerlere karşı hassas eğitime ilişkin öz yeterlik inançlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adayları öğretmen yetiştirme sürecinde kültürel değerleri benimseyen eğitimle ilgili olarak sınırlı düzeyde de olsa bilgi ve beceri kazandırılmaya çalışıldığı ve sınıf içerisinde tartışmalar yapıldığı bu yönde deneyimler kendilerine yaşatıldığı yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Gorham (2013) yaptığı araştırmada kültürel değerleri önemseyen eğitimin ilkokul düzeyinde sınıf öğretmenleri tarafından nasıl uygulandığını incelemeyi amaçlamıştır. Karma desen araştırma yaklaşımıyla araştırmanın verilerini iki Afro-Amerikalı sınıf öğretmeninden görüşme, gözlem ve doküman incelemesi yoluyla toplamıştır. Sonuç olarak her iki öğretmenin de kültürel değerleri benimsemiş eğitim ilke ve uygulamaları doğrultusunda derslerini yürütme çabası içerisinde oldukları, fakat bazı kurumsal gereklilikler, öğrenci kaynaklı birtakım sorunlar, sınıf yönetimini zorlaştıran önceden planlanamayan etkenler ve öğretmen izolasyonu kültürel değerleri önemsemiş eğitim uygulamalarını kesintiye uğratan veya zorlaştıran durumlar olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlere yönelik işbirlikli öğrenme koçluk modelinin uygulanması ve kültürel değerlere duyarlı eğitimle ilgili destek sunulması durumunda öğretmenlerin kültürel değerlere hassas eğitimle ilgili uygulama becerileri arttığı görülmüştür.

Aronson ve Laughter (2016) ilgili araştırmalarda gerçekleştirilen araştırmaların sonuçlarını sentezleme yoluna giderek kültürel değerlere duyarlı eğitime dayalı içerik zenginleştirme çalışmaları ve sınıf içi uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarını ne yönde etkilediğine ilişkin araştırma yapmışlardır. Belirlenen ölçütler ışığında çeşitli veri tabanlarından elde edilen makale ve raporların sonuçlarına göre; kültürel değerlere duyarlı eğitimle öğrencilerin sadece akademik başarılarının artmadığı; bunun yanında öğrenci motivasyonunu artırdığı, duyuşsal olarak birçok yönden öğrencileri güçlendirdiği, eleştirel düşünce ve söylemi geliştirdiği belirlenmiştir.

Ebersole, Kanahale-Mossman ve Kawakami (2016) yaptıkları eylem araştırmasında öğretmenlerin kültürel değerlere önem veren eğitim algılarını incelemiştir. “Etnisite ve Eğitim” adlı yüksek lisans dersine devam eden 18 öğretmenden çeşitli veri toplama araçlarıyla (anketler, odak grup görüşmesi) veriler toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinin sonucunda, öğretmenler öğrencilerinin geçmişiyle bağlantı kurarak kültürel değerlere önem veren eğitim faaliyetlerinde buldukları, kültürel değerleri önemseyen pedagojinin gerekliliklerini yerine getirmeye ilişkin istekli oldukları ve bu noktada doğru bir bakış açısına sahip oldukları verisine ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen yetiştirme programlarındaki kültürel temelli derslerin içerik olarak zenginleştirilmesi durumunda öğretmen adaylarının kültürel değerleri önemseyen eğitimle ilgili bilgi ve becerilerin daha üst noktaya taşınabileceği sonucuna varılmıştır.

Farinde-Wu, Glover ve Williams (2017) lise öğretmenlerinin sınıflarında hangi kültürel değerleri önemseyen pedagojik uygulamaları gerçekleştirdiğini öğrenmek amacıyla araştırma yapmışlardır. Nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılarak araştırma yürütülmüştür. Başarı ödülü almış mesleki kıdemleri ve branşları farklı 7 lise öğretmeniyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin sonunda her öğretmen, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif olarak katılması için kullandıkları stratejileri tanımlamışlardır. Veri analizini sonunda 4 konu başlığına ulaşılmıştır. Bunlar (1) RACCE’yi (öğrenciye saygı göstermek, hemen harekete geçmek, iletişim kurmak, takdir etmek ve teşvik etmek) uygulamak, (2) Aile ortamı biçiminde sıcak bir sınıf ortamı oluşturmak, (3) öğrencilerin temel öğrenmelerini belirlemek ve pekiştirmek, (4) Konulara ilişkin çok kültürlü içerik sunumlarından yararlanmak şeklindedir. Sonuç olarak öğretmenlerin kültürel değerleri önemseyen pedagojik uygulamaları hakkında bilgi ve beceri sahibi olması, ayrıca sınıf içerisinde çeşitli teknik ve uygulamaları kullanması durumunda öğrencilerinin akademik başarılarının ve öğrenmeye ilişkin motivasyonlarının artacağı sonucuna varılmıştır.

Charles (2017) sınıf öğretmenlerinin İngilizce dersinde kültürel değerlere duyarlı pedagoji yaklaşımlarını kullanma durumu ve bu durumun İngilizce dil öğrenimini nasıl etkilediğini araştırmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden yarı – yapılandırılmış görüşme yoluyla Ontario ilkokul öğretmenlerinden 3 katılımcıdan veriler toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, katılımcılar kültürel değerlere duyarlı pedagojiyi öğrenenler için kapsayıcı öğrenme ortamı oluşturmada özellikle dil

öğretiminde kullanılması gereken disiplinler arası bir yaklaşım olarak görmektedirler. Ayrıca kültürel değerlere duyarlı pedagojinin kullanıldığı durumlarda öğrencilerin sınıf içerisinde daha rahat olduğu ve öğrendiği belirtilmektedir. Son olarak önyargılar, yanlış anlamalar ve okul yöneticilerin öğrenme sürecindeki önceliklerinin çatışması gibi durumların kültürel değerlere duyarlı pedagoji uygulamalarında engel oluşturduğu ifade edilmektedir.

Jones, Mixon, Henry ve Butcher (2017) yılında yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılık algıları incelenmiştir. Nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desenin benimsendiği araştırmada 5 İngilizce öğretmen adayı ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeden elde edilen bulgulara göre; öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılıklarının pozitif bir eğilimde oldukları; öğretmen adayları kültürlerarası duyarlılığın anahtar bileşenleri, olarak kültürel farkındalık ve kültürel farklılıklara dayalı ihtiyaçlara cevap verme olarak görmektedirler. Sonuç olarak kültürlerarası duyarlılık noktasında kendini gerçekleştirmenin yolunun; bütün kültürlerle ilişkileri güçlendirmek, mesleki ve kişisel deneyimlere kültürel bilgiyi yansıtmak olduğu ifade edilmiştir.

Evans (2017) öğretmen yetiştirme programlarının öğretmen adaylarına kültürel değerlere duyarlı eğitimle ilgili bilgi ve beceri altyapısı kazandırma durumunu incelemiştir. Karma yöntem aşamalarını uygulayarak yürüttüğü araştırmasında 175 öğretmen adayından anket ve yapı-yapılandırılmış görüşme yoluyla veri toplamış, öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitim öz yeterliklerini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının sınıf düzeyi yükseldikçe kültürel değerlere duyarlı eğitim öz-yeterliklerinin arttığı görülmüştür. Ayrıca kültürel çeşitliliğin olduğu sınıflarda alan deneyimlerinin yaşatılması ve kültürel çeşitlilikle ilgili deneyimlerin desteklenerek öğretmen adaylarına artı “puan” şeklinde katkı sağlanması durumunda, öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitim öz-yeterliklerinin artacağı öngörülmektedir. Ayrıca öğretmen adayları öğretmen yetiştirme programıyla ilgili olarak; kültürel çeşitliliğe ilişkin bilgi ve farkındalık oluşturduğu, fakat uzmanlık derecesinde ve uygulama noktasında eksik kaldığını ifade etmektedirler. Sonuç olarak, öğretmen adaylarının kültürel çeşitlilikle ilgili deneyimlerin artırılması ve kültürel değerlere duyarlı pedagojik alt yapılarının güçlendirilmesi durumunda, farklı kültürel özelliklere ve etnik yapılara sahip öğrencilerin akademik başarılarının artmasına katkı

sağlanabileceği ifade edilmektedir.

Bu araştırmalar incelendiğinde yurt dışında kültürel değerlere önem veren eğitimle ilgili çalışmaların daha geniş ve detaylı olduğu ve özellikle öğretmen adayları ve öğretmenlerin kültürel değerleri önemseyen pedagojik alt yapısının desteklenmesi noktasında nelerin etkili olduğu görölmektedir. Bununla birlikte öğretmenlere yönelik eğitim programlarında, kültürel değerleri önemseyen eğitim ile ilgili ne gibi içeriklerin olması gerektiğine ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yurt içinde ise, kültürel değerleri önemseyen ilgili çalışmaların daha sınırlı olduğu, öğretmen adayları ve öğretmenlerin çok kültürlü eğitim bağlamında algı, tutum ve görüşlerinin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada da nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli esas alınarak yürütülmüştür. Araştırma kapsamında toplanan verilerin betimlenmesinde ve araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle genellemelerin yapılmasında istatistikten yararlanılmaktadır (Shavelson, 2016:8). Tarama modelleri, geçmişte gerçekleşmiş veya halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırma konusu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde değiştirme ve etkileme çabası olmaksızın var olduğu şekli ile tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2016). Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerinin incelenmesi amaçlandığı için betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalının, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Lisans Programı'nda ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalının, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Lisans Programı'nda öğrenimlerine devam eden, sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Gönüllülük esas alınarak yürütülen çalışmada 394 öğretmen adayı katılım sağlamıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından, 208'i kadın 186'sı ise erkektir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Karataş ve Oral (2017) tarafından geliştirilen "Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Ölçeği (KDEHÖ)" ve araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

“Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırbulunuşluk Ölçeği (KDEHÖ)” tamamı olumlu 21 madde ve 2 faktörden oluşmaktadır. Maddelerin değerlendirilmesinde “Kesinlikle katılmıyorum” (1), “Katılmıyorum” (2), “Kararsızım” (3), “Katılıyorum” (4), “Kesinlikle katılıyorum” (5) puanlı beşli Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçülen özellik kapsamında en olumlu yanıt 5 puan, en olumsuz yanıt 1 puan olacak şekilde değerlendirme yapılmıştır. (2017)

Araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” sosyal bilgiler öğretmen adaylarının; cinsiyet, sınıf, yaş, yabancı dil bilme, ulusal ve uluslararası öğrenci değişim programlarına katılım durumu, anne ve baba eğitim durumu, anne ve baba meslek durumu, yurt dışında bulunma durumu, en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri ve mezun olunan lise türü değişkenlerinden oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler IBM SPSS 24.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk ölçeğindeki sorulara verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında şu aralıklar temel alınmıştır: Kesinlikle Katılmıyorum ($1.00 < \bar{X} \leq 1.80$), Katılmıyorum ($1.81 < \bar{X} \leq 2.60$), Kararsızım ($2.61 < \bar{X} \leq 3.40$), Katılıyorum ($3.41 < \bar{X} \leq 4.20$), Kesinlikle Katılıyorum ($4.21 < \bar{X} \leq 5.00$).

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk ölçeğinden aldıkları puanların; cinsiyet, sınıf, yaş, yabancı dil, ulusal ve uluslararası öğrenci değişim programlarına katılım değişkenlerinde anlamlı farklılık gösterip göstermediği için ilişkisiz örneklem t-Testi (Independent Samples t-Test) ile belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları, anne ve baba eğitimi, anne ve baba mesleği, ilköğretimi bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri, mezuniyet durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterme durumları ise ilişkisiz örneklem varyans analizi One-

Way ANOVA ile tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıkarmak amacıyla scheff testi uygulanmıştır.

Kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk ölçeğinin çalışma grubuna uygulanmasıyla bu araştırmada elde edilen cronbach alpha değerleri; Kişisel Hazır bulunuşluk .84 Meslek Hazır bulunuşluk .82 ve ölçeğin geneli için .86 olarak hesaplanmıştır. Karataş ve Oral (2017) tarafında gerçekleştirilen çalışmada “Kişisel Hazır bulunuşluk” alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .92 “Mesleki Hazır bulunuşluk” alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .87 Ölçeğin tümü için elde edilen iç tutarlılık katsayısı ise .90 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu çalışmada öncelikle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırbulunuşluk Ölçeği (KDEHÖ)” ‘yle kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri incelenmiştir. Cinsiyet, sınıf, yaş, Türkçe haricinde bildiği dil, ulusal ve uluslararası öğrenci değişim programlarına katılımı, sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazırlama yeterliliği, anne ve baba eğitimi, anne ve baba mesleği, ilköğretimi bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri, mezuniyet durumu gibi değişkenlerin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri üzerinde etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Söz konusu bulgular başlıklar halinde aşağıda sunulmaktadır.

4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının, Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine Ait Bulgular

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yaşam Beceri Düzeyleri Nasıldır? Sorusuna İlişkin Bulgular

Faktör	n	\bar{x}	Düzye
Kişisel Hazır Bulunuşluk	394	4,17	Katılıyorum (Yüksek)
Mesleki Hazır Bulunuşluk	394	3.56	Katılıyorum (Yüksek)
Genel Ortalama	394	3.91	Katılıyorum (Yüksek)

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk ölçeğindeki sorulara verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında şu aralıklar temel alınmıştır: Kesinlikle Katılmıyorum ($1.00 < \bar{x} \leq 1.80$), Katılmıyorum ($1.81 < \bar{x} \leq 2.60$), Kararsızım ($2.61 < \bar{x} \leq 3.40$), Katılıyorum ($3.41 < \bar{x} \leq 4.20$), Kesinlikle Katılıyorum ($4.21 < \bar{x} \leq 5.00$).

Tablo 1 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama puanları incelendiğinde, öğretmen adaylarının kişisel hazır bulunuşluk ve mesleki hazır bulunuşluk faktörlerinde yüksek düzeyde bir hazır bulunuşluğa sahip oldukları

görülmektedir. Ölçeğin geneline ilişkin veriler incelendiğinde ise öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine başladıklarında eğitim-öğretim faaliyetlerini kültürel değerlere dayalı olarak gerçekleştirebilecek yeterliğe sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

4.2. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	sd	t	P
Kişisel Hazır Bulunuşluk	Kadın	208	50.54	6.66	392	1.723	.086
	Erkek	186	49.41	6.24			
Mesleki Hazır Bulunuşluk	Kadın	208	32.49	6.03	392	1.081	.280
	Erkek	186	31.83	5.92			
Toplam	Kadın	208	83.02	10.63	392	1.703	.089
	Erkek	186	81.25	10.00			

Tablo 2 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları ile cinsiyet değişkeni arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=1.723$; $p>.05$), Mesleki Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=1.081$; $p>.05$) faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t_{(392)}=1.703$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyetlerinin kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları üzerinde bir etki meydana getirmediği söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yükseköğretim süresince elde etmiş olduğu bilgi birikimi, sosyolojik açıdan kültürel değerlere ilişkin bilişsel düzeylerinin her iki cinsiyet içinde aynı süreçleri kapsaması bu sonuca gerekçe olarak gösterilebilir.

4.3. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sınıflarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Sınıf	n	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Kişisel Hazır Bulunuşluk	1	141	50.42	7.54	Gruplar Arası	444.937	4	111.234	2.693	.031*
	2	91	49.56	6.11	Gruplar İçi	16068.040	389	41.306		
	3	107	50.99	5.33	Toplam	16512.977	393			
	4	50	47.56	5.79						
	4 Üzeri	5	50.00	4.53						
	Toplam	394	50.01	6.48						
					Farkın Kaynağı (Scheffe)					
					3>4					
Mesleki Hazır Bulunuşluk	1	141	32.08	6.55	Gruplar Arası	543.272	4	135.818	3.910	.004*
	2	91	31.31	4.85	Gruplar İçi	13512.292	389	34.736		
	3	107	33.91	5.45	Toplam	14055.563	393			
	4	50	30.50	6.64						
	4 Üzeri	5	30.60	4.10						
	Toplam	394	32.18	5.98						
					Farkın Kaynağı (Scheffe)					
					3>4					
Toplam	1	141	82.50	12.19	Gruplar Arası	1821.920	4	135.818	4.386	.002*
	2	91	80.87	8.10	Gruplar İçi	40397.555	389	34.736		
	3	107	84.90	8.92	Toplam	42219.475	393			
	4	50	78.06	10.23						
	4 Üzeri	5	80.60	5.90						
	Toplam	394	82.19	10.36						
					Farkın Kaynağı (Scheffe)					
					3>4					

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeyleri ile kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk [$F_{(4-389)}=2.693$, $p<.05$], Mesleki Hazır Bulunuşluk [$F_{(4-389)}=3.910$, $p<.05$] faktörlerinde ve ölçeğin genelinde [$F_{(4-389)}=4.386$, $p<.05$] istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında 3.sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerinin 4.sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumuna, Sosyal Bilgiler Lisans Programında kültürel değerler bakımından farkındalık oluşturan derslerin 3. Sınıfta okutulması gerekçe olarak gösterilebilir.

4.4. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yaşlarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Yaş Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktör	Yaş	n	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kişisel Hazır Bulunuşluk	20 Yaş ve Altı	183	50.77	6.99	392	2.186	.029*
	21 Yaş ve Üzeri	211	49.35	5.94			
Mesleki Hazır Bulunuşluk	20 Yaş ve Altı	183	32.01	6.20	392	.515	.607
	21 Yaş ve Üzeri	211	32.32	5.79			
Toplam	20 Yaş ve Altı	183	82.78	11.17	392	1.063	.288
	21 Yaş ve Üzeri	211	81.67	9.61			

*p<.05

Tablo 4 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları ile yaş değişkeni arasında, Mesleki Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=.515$; $p>.05$) faktöründe ve ölçeğin genelinde ($t_{(392)}=1.063$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı, Kişisel Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=2.186$; $p>.05$) faktöründe ise anlamlı farklılığın olduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluklarının yaş değişkenine ilişkin sonuçları incelendiğinde, 20 yaş ve altı yaş düzeyine sahip öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime kişisel hazır bulunuşluk düzeylerinin 21 yaş ve üzeri öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu duruma etken 21 yaş ve üzeri öğretmen adaylarının 20 yaş ve altı yaş öğretmen adaylarına göre daha bilinçli olması şeklinde söylenebilir.

4.5. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzun Zaman Kalmış Oldukları Yerleşim Yerine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının İlköğretimi Bitirinceye Kadar En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Yeri Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Yerleşim Yeri	n	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Kişisel Hazırbulunuşluk	İl	188	50.56	6.94	Gruplar Arası	121.419	2	60.709	1.448	.236
	İlçe	144	49.65	6.02	Gruplar İçi	16391.559	391	41.922		
	Köy	62	49.16	6.00	Toplam	16512.977	393			
	Toplam	394	50.01	6.48						

Mesleki Hazır Bulunuşlu	İl	188	31.78	6.13	Gruplar Arası	322.501	2	161.251	4.591	.011*
	İlçe	144	33.28	5.46	Gruplar İçi	13733.062	391	35.123		
	Köy	62	30.81	6.31	Toplam	14055.563	393			
	Toplam	394	32.18	5.98	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
İlçe>Köy										
Toplam	İl	188	82.35	10.81	Gruplar Arası	389.707	2	194.853	1.821	.163
	İlçe	144	82.93	9.69	Gruplar İçi	41829.768	391	106.982		
	Köy	62	79.97	10.36	Toplam	42219.475	393			
	Toplam	394	82.19	10.36						

*p<.05

Tablo 5 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretimi bitirinceye kadar en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri türü ile kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk [$F_{(2-391)}=1.448$, $p>.05$], faktöründe ve ölçeğin genelinde [$F_{(2-391)}=1.821$, $p>.05$] istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı, Mesleki Hazır Bulunuşluk [$F_{(2-391)}=4.591$, $p<.05$] faktöründe anlamlı farklılığın olduğu görülmüştür. İlköğretimi bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri türü ilçe olan öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime mesleki hazır bulunuşluk düzeylerinin en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri türü köy olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. En uzun süre yaşanan yerleşim yeri türüne ilişkin bulgular incelendiğinde; ilçede yaşamış olan öğretmen adaylarının köyde yaşamını sürdürmüş olan öğretmen adaylarına oranla farklı kültürden insanlarla tanışmaları, sosyolojik açıdan farklı insanlarla daha fazla paylaşım yaşamış olmaları bu duruma etken olarak yorumlanabilir.

4.6. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Anne Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Kişisel Hazırbulunuşluk	Okur-Yazar	33	49.64	8.82	Gruplar Arası	328.790	5	65.758	1.576	.166
	Değil	211	50.35	5.65		Gruplar İçi	16184.187	388		
	İlkokul	70	50.93	5.71	Toplam	16512.977	393			
	Ortaokul	59	48.19	8.04						
	Lise	7	51.00	7.70						
	Ön Lisans	14	48.36	6.96						
	Lisans	394	50.01	6.48						

Mesleki Hazır Bulunuşluk	Okur-Yazar Değil	33	33.21	5.95	Gruplar Arası	73.998	5	14.800	.411	.841
	İlkokul	211	31.91	6.06	Gruplar İçi	13981.566	388	36.035		
	Ortaokul	70	32.69	5.75	Toplam	14055.563	393			
	Lise	59	31.90	6.17						
	Ön Lisans	7	32.14	4.60						
	Lisans	14	32.43	6.39						
	Toplam	394	32.18	5.98						
Toplam	Okur-Yazar Değil	33	82.85	13.53	Gruplar Arası	452.676	5	90.535	.841	.521
	İlkokul	211	82.26	9.63	Gruplar İçi	41766.799	388	107.646		
	Ortaokul	70	83.61	9.11	Toplam	42219.475	393			
	Lise	59	80.08	12.34						
	Ön Lisans	7	83.14	7.65						
	Lisans	14	80.79	10.85						
	Toplam	394	82.19	10.36						

Tablo 6 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyleri ile kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk [$F_{(5-388)}=1.576$, $p>.05$], Mesleki Hazır Bulunuşluk [$F_{(5-388)}=.411$, $p>.05$] faktörlerinde ve ölçeğin genelinde [$F_{(5-388)}=.841$, $p>.05$] istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında anne eğitim düzeyinin öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları üzerinde bir etki meydana getirmediği söylenebilir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Baba Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Kişisel Hazır Bulunuşluk	Okur-Yazar Değil	18	51.22	10.80	Gruplar Arası	132.136	5	26.427	.626	.680
	İlkokul	160	50.18	6.09	Gruplar İçi	16380.841	388	42.219		
	Ortaokul	94	50.22	5.72	Toplam	16512.977	393			
	Lise	73	48.89	6.99						
	Ön Lisans	24	50.04	7.30						
	Lisans	25	50.48	5.49						
	Toplam	394	50.01	6.48						
Mesleki Hazır Bulunuşluk	Okur-Yazar Değil	18	32.61	6.68	Gruplar Arası	324.564	5	64.913	1.834	.105
	İlkokul	160	32.51	6.06	Gruplar İçi	13731.000	388	35.389		
	Ortaokul	94	33.04	5.40	Toplam	14055.563	393			
	Lise	73	31.29	5.46						
	Ön Lisans	24	29.54	7.76						
	Lisans	25	31.60	6.10						
	Toplam	394	32.18	5.98						
Toplam	Okur-Yazar Değil	18	83.83	16.45	Gruplar Arası	655.890	5	131.178	1.225	.297
	İlkokul	160	82.69	10.12	Gruplar İçi	41563.584	388	107.123		
	Ortaokul	94	83.27	9.06	Toplam	42219.475	393			
	Lise	73	80.18	10.32						

Ön Lisans	24	79.58	12.09
Lisans	25	82.08	9.19
Toplam	394	82.19	10.36

Tablo 7 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyleri ile kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk [$F_{(5-388)}=.626$, $p>.05$], Mesleki Hazır Bulunuşluk [$F_{(5-388)}=1.834$, $p>.05$] faktörlerinde ve ölçeğin genelinde [$F_{(5-388)}=1.225$, $p>.05$] istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında baba eğitim düzeyinin öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları üzerinde bir etki meydana getirmediği söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının anne ve baba eğitim düzeylerine ilişkin bulgular ışığında, bireyin hayata gözlerini açtığı, temel bilgileri edindiği ve kültürlenme sürecinin ilk basamağı olan ailede kültürel değerleri kazanmasına karşın, hayatın sonraki evrelerinde bireyin gelişimi üzerinde çevre, okul, akran grupları vb. faktörlerin etkisi artması bu duruma gerekçe olarak gösterilebilir.

4.7. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Anne ve Baba Meslek Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Anne Meslek Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktör	Anne Meslek	n	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kişisel Hazır Bulunuşluk	Çalışmıyor	336	50.02	6.66	392	.097	.932
	Çalışıyor	58	49.93	5.35			
Mesleki Hazır Bulunuşluk	Çalışmıyor	336	32.20	6.00	392	.173	.862
	Çalışıyor	58	32.05	5.89			
Toplam	Çalışmıyor	336	82.22	10.67	392	.161	.872
	Çalışıyor	58	81.98	8.44			

Tablo 8 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları ile anne meslek değişkeni arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=.097$; $p>.05$), Mesleki Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=.173$; $p>.05$) faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t_{(392)}=.161$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Baba Meslek Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktör	Baba Meslek	n	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kişisel Hazır Bulunuşluk	Çalışmıyor	110	50.47	6.56	392	.886	.376
	Çalışıyor	284	49.83	6.46			
Mesleki Hazır Bulunuşluk	Çalışmıyor	110	32.88	6.22	392	1.457	.146
	Çalışıyor	284	31.90	5.87			
Toplam	Çalışmıyor	110	83.35	10.99	392	1.395	.164
	Çalışıyor	284	81.73	10.10			

Tablo 9 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları ile baba meslek değişkeni arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=.886$; $p>.05$), Mesleki Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=1.457$; $p>.05$) faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t_{(392)}=1.395$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri ile anne ve baba meslek durumları arasındaki ilişkiye ilişkin bulgular ışığında; anne ve baba meslek durumunun öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyi üzerinde bir etki meydana getirmediği söylenebilir. Annenin ve babanın meslek durumu bireyin sosyal statüden ziyade, bireyin içinde bulunmak istediği kültür, akran seçimi gibi faktörler, kişisel özellikler, beklentiler insanların kültürel değer oluşturmalarında daha önemli bir etken olması bu duruma gerekçe olarak gösterilebilir.

4.8. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mezun Oldukları Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Lise Türü	n	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Kişisel Hazır Bulunuşluk	Genel Lise	79	49.15	7.10	Gruplar Arası	460.971	6	76.829	1.852	.088
	Anadolu	173	49.75	6.13	Gruplar İçi	16052.006	387	41.478		
	Fen	2	55.00	5.66	Toplam	16512.977	393			
	Anadolu Öğr.	9	46.33	10.34						
	Özel (Kolej)	14	50.21	6.08						
	Meslek	47	52.09	6.11						
İmam Hatip	70	50.50	6.10							

	Toplam	394	50.01	6.48						
Mesleki Hazır Bulunuşluk	Genel Lise	79	32.28	6.65	Gruplar Arası	225.264	6	37.544	1.051	.392
	Anadolu	173	32.66	5.46	Gruplar İçi	13830.299	387	35.737		
	Fen	2	38.00	4.24	Toplam	14055.563	393			
	Anadolu Öğr.	9	32.11	7.91						
	Özel (Kolej)	14	29.93	7.31						
	Meslek	47	31.66	6.60						
	İmam Hatip	70	31.50	5.43						
	Toplam	394	32.18	5.98						
Toplam	Genel Lise	79	81.43	11.97	Gruplar Arası	589.200	6	98.200	.913	.485
	Anadolu	173	82.42	9.68	Gruplar İçi	41630.274	387	107.572		
	Fen	2	93.00	1.41	Toplam	42219.475	393			
	Anadolu Öğr.	9	78.44	17.44						
	Özel (Kolej)	14	80.14	9.39						
	Meslek	47	83.74	10.35						
	İmam Hatip	70	82.00	9.21						
	Toplam	394	82.19	10.36						

Tablo 10 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mezun olunan lise türü ile kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk [$F_{(5-388)}=1.852, p>.05$], Mesleki Hazır Bulunuşluk [$F_{(5-388)}=1.051, p>.05$] faktörlerinde ve ölçeğin genelinde [$F_{(5-388)}=.913, p>.05$] istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türünün kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları üzerinde bir etki meydana getirmediği söylenebilir. Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı tüm öğretim kurumlarında ortak bir müfredat dahilinde eğitim öğretim süreçlerinin sürdürülmesi bu duruma gerekçe olarak gösterilebilir.

4.9. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yabancı Dil Bilme Durumlarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Türkçe Haricinde Bildikleri Dil Bulunma Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktör	Dil	N	\bar{X}	Ss	sd	t	P
Kişisel Hazır Bulunuşluk	Var	269	49.99	6.51	392	.101	.920
	Yok	125	50.06	6.45			
Mesleki Hazır Bulunuşluk	Var	269	31.84	6.05	392	1.629	.104
	Yok	125	32.90	5.78			
Toplam	Var	269	81.83	10.49	392	1.001	.317
	Yok	125	82.95	10.08			

Tablo 11 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları ile Türkçe haricinde bildikleri dil bulunma durumu değişkeni arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=-.101$; $p>.05$), Mesleki Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=1.629$; $p>.05$) faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t_{(392)}=1.001$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yabancı bir dil bilme durumlarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk üzerinde bir etki meydana getirmediği söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarını yabancı bir dile sahip olmaları farklı kültürleri tanımalarında avantaj sağlamaktadır. Fakat Haznedar (2010) İngilizce eğitim noktasında, ülkemizde, iyileştirme çabalarının büyük bir hızla devam ettiğini ancak istenilen sonuçların elde edilemediğine dikkat çekmiştir. Bu duruma sebep olarak da sınıf mevcutlarının kalabalık olmasını, okulların fiziki koşullarında iyileştirmelerinin yeterince yapılamadığını, bu sonucun ulaşılmasına gerekçe olarak gösterilebilir.

4.10. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğrenci Değişim Programlarına Katılmalarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Ulusal ve Uluslararası Öğrenci Değişim Programlarına Katılma Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktör	Değişim Programı	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p																				
Kişisel Hazır Bulunuşluk	Evet	22	50.55	9.74	392	.354	.689																				
	Hayır	372	49.98	6.25				Mesleki Hazır Bulunuşluk	Evet	22	33.09	5.76	392	.737	.462	Hayır	372	32.12	6.00	Toplam	Evet	22	83.64	14.52	392	.780	.500
Mesleki Hazır Bulunuşluk	Evet	22	33.09	5.76	392	.737	.462																				
	Hayır	372	32.12	6.00				Toplam	Evet	22	83.64	14.52	392	.780	.500	Hayır	372	82.10	10.09								
Toplam	Evet	22	83.64	14.52	392	.780	.500																				
	Hayır	372	82.10	10.09																							

Tablo 12 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları ile ulusal ve uluslararası değişim programlarına katılma değişkeni arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=.354$; $p>.05$), Mesleki Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=.737$; $p>.05$) faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t_{(392)}=.780$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında ulusal ve uluslararası değişim programlarının sosyal bilgiler öğretmen adaylarının farklı kültürleri, insanları

tanımları açısından büyük bir şans olmasına karşın; kültürel değerlere ilişkin duyarlılık boyutunu oluşturmada tek başına bir etki meydana getirmedığı bu duruma gerekçe olarak gösterilebilir.

4.11. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yurt Dışında Bulunmalarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Yurt Dışında Bulunma Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktör	Yurtdışında Bulunma	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kişisel Hazır Bulunuşluk	Evet	30	50.55	9.74	392	1.918	.056
	Hayır	364	49.98	6.25			
Mesleki Hazır Bulunuşluk	Evet	30	33.09	5.76	392	1.165	.245
	Hayır	364	32.12	6.00			
Toplam	Evet	30	83.64	14.52	392	.523	.601
	Hayır	364	82.10	10.09			

Tablo 13 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları ile yurtdışında bulunma değişkeni arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk ($t_{(392)}=1.918$; $p>.05$), Mesleki Hazır bulunuşluk ($t_{(392)}=1.165$; $p>.05$) faktörlerinde ve ölçeğin genelinde ($t_{(392)}=.523$; $p>.05$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yurtdışında bulunma durumlarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri üzerinde bir etki oluşturmadığı söylenebilir. Oysa yurt dışında bulunma sosyal bilgiler öğretmen adaylarına farklı kültürleri yakından tanıma fırsatı verebilir. Fakat kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk, bireyin içsel olarak kültürel değerleri benimsemesi ve bunu kendi değer ekseninde bir çizgiye oturtmasına bağlı olması bu duruma gerekçe olarak gösterilebilir.

4.12. Kültürel Değerlere Hazır Bulunuşluk Ölçeğinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Lisans Eğitim Programlarının Kültürel Düzeye Hazırlama Durumlarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerine İlişkin Ölçek Ortalamalarının Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans

Programının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırlama Değişkenine Göre One-Way ANOVA

Faktör	Sosyal Bilgiler Lisans Programı	n	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Kişisel Hazır Bulunuşluk	1) Hiç	33	50.5	9.7	Gruplar Arası	854.270	3	284.757	7.092	.000*
	2) Kısmen	146	50.0	6.3	Gruplar İçi	15658.708	390	40.151		
	3) İyi	166	33.1	5.8	Toplam	16512.977	393			
	4) Çok İyi	49	32.1	6.0						
	Toplam	394	83.6	14.5						
						Farkın Kaynağı (Scheffe)				
						4>1; 4>3; 4>2>; 4>1				
Mesleki Hazır Bulunuşluk	1) Hiç	33	82.1	10.1	Gruplar Arası	1462.094	3	487.365	15.093	.000*
	2) Kısmen	146	28.6	9.0	Gruplar İçi	12593.469	390	32.291		
	3) İyi	166	30.8	6.0	Toplam	14055.563	393			
	4) Çok İyi	49	33.1	4.7						
	Toplam	394	35.8	4.7						
						Farkın Kaynağı (Scheffe)				
						3>1; 3>2; 4>1; 4>2; 4>3				
Toplam	1) Hiç	33	32.2	6.0	Gruplar Arası	4479.661	3	1493.220	15.431	.000*
	2) Kısmen	146	76.7	16.9	Gruplar İçi	37739.814	390	96.769		
	3) İyi	166	79.7	9.3	Toplam	42219.475	393			
	4) Çok İyi	49	83.4	8.3						
	Toplam	394	89.1	10.0						
						Farkın Kaynağı (Scheffe)				
						3>1; 3>2; 4>1; 4>2; 4>3				

*p<.05

Tablo 14 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazırlama durumu ile kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşlukları arasında Kişisel Hazır Bulunuşluk [$F_{(3-390)}=7.092$, $p<.05$], Mesleki Hazır Bulunuşluk [$F_{(3-390)}=15.093$, $p<.05$] faktörlerinde ve ölçeğin genelinde [$F_{(3-390)}=15.431$, $p<.05$] istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programının kültürel değerlere duyarlı eğitime kendilerini çok iyi hazırladığını düşünen öğretmen adaylarının kişisel hazır bulunuşluk düzeylerinin iyi, kısmen ve hiç şeklinde görüş belirten öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki hazır bulunuşluk faktöründe ve ölçeğin genelinde anlamlılık düzeyinin iyi ve çok iyi yönünde bir düşünceye sahip olan öğretmen adayları lehine olduğu tespit edilmiştir.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Gerçekleştirilen bu araştırmada; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerinin cinsiyet, sınıf, yaş, Türkçe haricinde bildiği dil, ulusal ve uluslararası öğrenci değişim programlarına katılımı, sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazırlama yeterliliği, anne ve baba eğitimi, anne ve baba mesleği, ilköğretimi bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri, mezuniyet durumu gibi çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Elde edilen bulgular ışığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere dayalı eğitime ilişkin hazır bulunuşluk düzeylerinin yüksek olması, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine başladıklarında eğitim-öğretim faaliyetlerini kültürel değerlere dayalı olarak gerçekleştirebilecek yeterliğe sahip oldukları yönünde yorumlanabilir.

Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlerle duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerinde cinsiyet değişkeninde anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kadın ve erkek sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, yükseköğretim süreci boyunca kültürel değerlere ilişkin bilişsel düzeyde eğitimleri aynı süreci kapsamaktadır. Bundan dolayı cinsiyet değişkeninde anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın ikinci değişkeni olan sınıf değişkeninde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık 3. Sınıfta öğrenimlerine devam eden sosyal bilgiler öğretmen adaylarının lehinedir. Sosyal Bilgiler Lisans Programında kültürel değerler bakımından farkındalık oluşturan derslerin 3. sınıfta okutulması bu sonuca ulaşmada etkili olduğu düşünülebilir.

Yaş değişkeni açısından, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu fark 20 yaş ve altı yaş düzeyine sahip öğretmen adayları lehinedir.

Bu durum 20 yaş ve altı öğretmen adaylarının, bilişsel açıdan bilgi düzeylerinin 21 yaş ve üzeri öğretmen adaylarına kıyasla daha düşük olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri, en uzun süre yaşanan yerleşim yeri değişkenine göre incelendiğinde, yerleşim yeri türü ilçe olan öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime mesleki hazır bulunuşluk düzeylerinin, yerleşim yeri türü köy olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İlçede yaşamını devam ettirmiş olan öğretmen adaylarının, köyde yaşamını sürdürmüş olan öğretmen adaylarına oranla farklı kültürden, farklı sosyal alanlardan bireylerle iç içe olmaları, tanışmaları, farklı etkinliklerde yer almaları, sosyolojik açıdan farklı insanlarla daha fazla paylaşım içerisinde bulunmaları, öğretmen adaylarının hazır bulunuşlukları üzerinde bir etki meydana getirdiği söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere hazır bulunuşluklarında anne ve babanın eğitim düzeylerinin etkisi incelendiğinde herhangi bir farkındalık oluşturmadığı gözlenmiştir. Oysa aile bireyin hayata gözlerini açtığı, ilk temel bilgileri edindiği ve ilk kültürlenme sürecini yaşadığı yerdir. Bireyler ailede anne ve babanın kültürel eğitim düzeylerine kültürlerini şekillendirirler. Fakat günümüzde bireylerin kültürel yapısının şekillenmesinde asıl etkili olan faktörler, bireylerin içinde buldukları çevre, okul, akran grupları, sosyal medya gb. çeşitli unsurlardır.

Annenin ve babanın meslek durumlarının sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerine etkisi incelendiğinde bir farkındalık oluşturmadığı gözlenmiştir. Bu da bize bireylerin ailelerinin meslek durumlarının, bireylere sağladığı sosyal statü etkisine karşın, bireyin içinde bulunmak istediği kültür, akran seçimi gibi faktörler meslek durumundan bağımsız bir değişken olduğunu göstermektedir. Kültürel değerlere duyarlılık bireyin maddi gelir durumu ile ilişkili olabilmesine karşın kişisel özellikler, beklentiler insanların kültürel değer oluşturmalarında daha önemli bir etken olduğu için anne ve baba meslek durumunun kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk üzerinde bir etki meydana getirmediği söylenebilir.

Diğer bir değişken olan mezun olunan lise türü açısından bakıldığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk

düzeylerinde anlamlı bir etki meydana getirmediği sonucuna varmıştır. Bu durumun oluşmasında Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı tüm öğretim kurumlarında ortak bir müfredat dahilinde eğitim öğretim süreçlerinin devam etmesinin etkisinin olduğu söylenilebilir. Bu nedenden dolayı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türünün kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeyleri üzerinde bir etki oluşturmadığı söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerine yabancı dil değişkeninin etkisi incelendiğinde herhangi bir etki oluşturduğu söylenemez. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarını yabancı bir dile sahip olmaları farklı kültürleri tanımalarında avantaj sağlamaktadır. Çünkü yabancı bir dile hâkim olabilmek için bireyler o toplumu anlama, o toplum gibi düşünebilme çabası içerisine girerek o toplumun kültürü hakkında bilgi sahibi olurlar. Fakat Haznedar (2010) İngilizce eğitim noktasında, ülkemizde, iyileştirme çabalarının büyük bir hızla devam ettiğini ancak istenilen sonuçların elde edilemediğine dikkat çekmiştir. Bu duruma sebep olarak da sınıf mevcutlarının kalabalık olmasını, okulların fiziki koşullarında iyileştirmelerinin yeterince yapılamadığını, dil öğretimine ait yaklaşımlara farklı bakış açıları olduğunu belirtmiştir. Bu durum yabancı dil değişkeninin Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerine bir etki sağlamamasına gerekçe gösterilebilir.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerine ulusal veya uluslararası öğrenci değişim programlarına katılma değişkenine göre etkisi de incelenmiştir. Fakat sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ulusal veya uluslararası öğrenci değişim programlarına katılma durumları, farklı kültürleri, insanları tanımaları açısından büyük bir şans sağlamasına karşın; kültürel değerlere ilişkin duyarlılık boyutunu oluşturmada tek başına bir etki meydana getirmediği söylenebilir.

Araştırma yurt dışında bulunma değişkenine göre incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk düzeylerinde etki oluşturmadığı söylenebilir. Bu durum; kültürel değerlere duyarlı eğitime hazır bulunuşluk, bireyin içsel olarak kültürel değerleri benimsemesi ve bunu kendi değer ekseninde bir çizgiye oturtmasına bağlı olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki hazır bulunuşluk faktöründe ve ölçeğin genelinde anlamlılık düzeyinin iyi ve çok iyi yönünde bir düşünceye sahip olan öğretmen adayları lehine olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yükseköğretim sürecinde almış oldukları ders içeriklerinin öğretmen adaylarının hayata bakış açılarında ve mesleki anlamda gelişmelerine katkı sağladığı, eğitim öğretim hayatının sonunda mesleki hayatlarında kullanabilecekleri yöntem, teknik, bilgi, tutu ve davranış gibi pek çok alanda öğretmen adayını mesleğe hazırlamasının bu farklılık üzerinde etkili olduğu söylenebilir. İlgili çalışmalar incelendiğinde Gay (2014:263) öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime yeteri kadar hazır olmadıklarında, öğretmenlerin öğrencilerinin akademik başarılarını artırma noktasında sergileyecekleri çabanın yetersiz olacağını düşünmektedir. Bu yüzden sosyal bilgiler öğretmen adaylarını kültürel değerlere duyarlı eğitime hazırlaması gerektiğini söylemektedir.

5.2. Öneriler

2023 Eğitim Vizyonu (2019) 'nda belirtildiği üzere öğrencilerin sahip oldukları kültürü ve bu kültür içerisinde yer alan farklılıkların farkında olarak bireysel ve sosyal sorumluluk düşüncesine sahip olabilmesi için sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında kültürel değerlere duyarlı eğitimin önemine vurgu yapılmaktadır. Kültürel değerlere duyarlı eğitimde sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalında görev yapan akademisyenlerin görüşleri alınarak kültürel değerlere duyarlı sosyal bilgiler öğretmenlerinin yetiştirilmesi noktasında sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programı geliştirme çalışmaları yapılabilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarını kültürel değerlere duyarlı eğitime hazırlama noktasında, Türkiye'deki çeşitli kültürel yapı bakımından farklılaşan bölgelerine dönem içerisinde geziler yaptırılabilir. Bireylerin kültürel değerlerine duyarlı olmanın önemi temalı filmler izletilebilir, ders kitabı dışında söz konusu temayla ilgili roman ve hikâye tarzı kitaplar okutulabilir. Kültürel çeşitlilik üzerine araştırmaları olan uzman kişiler ve kıdemli öğretmenler üniversitelere davet edilerek konferans ve seminer organize edilebilir, bilgi ve deneyimlerinin paylaşılması olanağı sağlanabilir.

Ülkemizde kültürel farklılıkların yoğun olarak yaşandığı yerlerde mesleğe yeni başlamış sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştıkları güçlükleri öğrenmeye yönelik ve kültürel değerlere öğretmenleri hazırlaması noktasında sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programına yönelik öneriler üzerine çalışabilir. Çünkü Gay (2014:263) öğretmen adaylarının kültürel değerlere duyarlı eğitime yeteri kadar hazır olmadıklarında, öğretmenlerin öğrencilerinin akademik başarılarını artırma noktasında sergileyecekleri çabanın yetersiz olacağını düşünmektedir. Bu yüzden öğretmen yetiştirme programlarının öğretmen adaylarını kültürel değerlere duyarlı eğitime hazırlaması gerektiğini söylemektedir.

Sosyal Bilgiler Lisans Programında kültürel değerler bakımından farkındalık oluşturan derslerin 4. Sınıflarda okutulması mezun olacak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının atanacakları yerlerdeki kültürler değerlere, hazır bulunuşlukları açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ulusal veya uluslararası öğrenci değişim programları öğrencilerin farklı kültürleri tanınması açısından önemli bir etkinliktir. Bu çerçevede ülkemizde “Farabi Öğrenci Değişim Programı”, “Erasmus Öğrenci Değişim Programı”, “Mevlâna Öğrenci Değişim Programı” vb. ulusal ve uluslararası öğrenci değişim programları düzenlenmektedir. Bu değişim programlarıyla öğrencilerin; farklı üniversitelerin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısından yararlanma, üniversitelerin bulunduğu yerleşik kültüründen ve akademik birikiminden yararlanma amaçlanmaktadır. Bu yüzden Ulusal veya uluslararası öğrenci değişim programlarına daha çok sosyal bilgiler öğretmen adaylarının katılması sağlanabilir. Çünkü bu programlar sosyal bilgiler öğretmen adaylarına, çok yönlü ve analitik karşılaştırmalı bir bakış açılarını kazanma, yeni yerler ve kişiler tanıma, öğrencileri farklı kültürel değerlerden insanlarla buluşturma, kültürel ve sosyal deneyimler yaşatma, kültürlerarası iletişim becerilerini iyileştirme, mesleki niteliklerini artırma, ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve önyargıları kırma gibi yeterlilik kazandırma gayesi içerisindedir. (Demir ve Demir, 2009:95-105; Ersoy, 2013:154-166).

KAYNAKÇA

- Abt-Perkins, D. ve Gomez, M. L. (1998). A good place to begin: Examining our personal perspectives. İçinde Opitz, M. F. (Ed.), *Literacy instruction for culturally and linguistically diverse students* (ss. 8-20). Newark, DE: International Reading Association Web: <https://www.jstor.org/stable/pdf/41482083.pdf?refreqid=excelsior:2de97d27351a5197142ec35c3f9f6d> adresinden 18 Şubat 2018'de alınmıştır.
- Acar-Çiftçi, Y. (2015). *Çokkültürlü Eğitim Bağlamında Öğretmenlerin Kültürel Yeterliklerine İlişkin Alguları*. Yayımlanmış Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, İstanbul.
- Acar-Çiftçi, Y. ve Aydın, H. (2014). Türkiye'de çokkültürlü eğitimin gerekliliği üzerine bir çalışma. *SDU Journal of Social Sciences*. 33(1), 197-218.
- Açıkalın, M. (2010). Sosyal bilgiler eğitiminde yeni yaklaşımlar: çokkültürlü ve küresel eğitim. *İlköğretim Online*, 9(3), 1226-1237.
- Adler, J. N. (1999) *International Dimensions of Organizational Behaviour*, Wordworth Publishing Company.
- Akcaoğlu, M. Ö. (2017). *Çokkültürlü eğitim uygulamasının öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitim ile sınıf yönetimi tutum ve yeterliklerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Bolu.
- Alanay, H. (2015). *Eğitim fakültesi lisans öğrencilerinin çokkültürlülüğe ve çokkültürlü eğitime dair görüşleri*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı. İstanbul.
- Alanay, H. ve Aydın, H. (2016). Multicultural education: The challenges and attitudes of Undergraduate students in Turkey. *Eğitim ve Bilim*, 41(184),169-191.
- American Psychological Association (APA). (2003). Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists. *The American Psychologist*, 58(5), 377.

- Anık, M. (2012). “Çokkültürcülük ve Osmanlı Devleti.” Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2(7), 117-130.
- APA (2002). Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists, Web: <http://www.apa.org/pi/oema/resources/policy/multicultural-guideline.pdf> sitesinden 13 Aralık 2018’de alınmıştır.
- Aronson, B. ve Laughter, J. (2016). The theory and practice of culturally relevant education: A synthesis of research across content areas. *Review of Educational Research*, 86(1), 163-206.
- Artiles, A. J. ve Harry, B. (2006). Addressing culturally and linguistically diverse student overrepresentation in special education: Guidelines for parents. NCCREST Practitioner Brief. *Online Submission*. Web: http://ea.niusileadscape.org/docs/FINAL_PRODUCTS/LearningCarousel/Addressing_CLD_Students_Overrepresentation_SpEd_Parent_Guide_ENGLISH.pdf adresinden 11 Temmuz 2018’de alınmıştır.
- Ayaz, M. F. (2016). “Çokkültürlülük Algı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(57): 463-471.
- Aydın, H. (2012). *Felsefi temelleri ışığında yapılandırmacılık*. Ankara:Nobel Akademi Yayıncılık.
- Aydın, M.Z. & Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi. Yöntemler Etkinlikler Kaynaklar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bahar, H.İ. (2009). *Sosyoloji*. Ankara: Uluslararası stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 1–26. Web: <https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev.psych.52.1.1> adresinden 17 Mayıs 2018’de alınmıştır.
- Banks (2013). *Çokkültürlü Eğitime Giriş* (5.Baskı). (H. Aydın (Çev.) Ankara: Anı Akademi Yayıncılık

- Banks, J. A. & Banks, C. A. M. (Eds.). (2010). Multicultural education: Issues and perspectives. New York: John Wiley & Sons.
- Banks, J. A. (2001). History, goals, status and issues. In J.A. Banks & C.A. M.Banks (Eds.), Handbook of research on multicultural education. San Francisco, CA: Jossey–Bass.
- Banks, J. A., Cookson, P., Gay, G., Hawley, W. D., Irvine, J. J., Nieto, S., ... & Stephan, W. G. (2001). Diversity within unity: Essential principles for teaching and learning in a multicultural society. *Phi Delta Kappan*, 83(3), 196-203.
- Barksdale, M. A., Richards, J., Fisher, P., Wuthrick, M., Hammons, J., Grisham, D. ve Richmond, H. (2002). Perceptions of preservice elementary teachers on multicultural Issues. *Reading Horizons*. 43, 27-48.
- Barnes, C. J. (2006). Preparing preservice teachers to teach in a culturally responsive way. *Negro educational review*, 57(1/2), 85.
- Bassey, M.O. (2015) The centrality of experience in Carter G. Woodson's The Mis Education of the Negro. *Journal of Philosophy & History of Education*. 65, 123–135.
- Baş, G. ve Beyhan, Ö. (2017). Sosyal-yapılandırmacı öğrenme ortamı tasarımının öğrenenlerin akademik başarılarına ve derse yönelik tutumlarına etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 137-162.
- Başbay, A. (2014). Çokkültürlü eğitim kapsamındaki derslerinin incelenmesi: Georgia state üniversitesi örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(2), 585-608.
- Başbay, A. ve Bektaş, Y. (2009). Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34(152),30-43.
- Başbay, A. ve Kağnıcı, D. (2011). Çokkültürlü Yeterlik Algıları Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(161),199-212.
- Başbay, A., Kağnıcı, D.Y. ve Sarsar, F. (2013). Eğitim fakültelerinde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının çokkültürlü yeterlik algılarının incelenmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*,8(3), 47 60.

- Bayles, P. P. (2009). *Assesing the intercultural sensitivity of elementary teachers in bilingual schools in texas school district* (Yayımlanmamış doktora tezi). The University of Minnesota.
- Bee, H., & Boyd, D. (2009). Çocuk Gelişim Psikolojisi (s. 487-802). (Çev. O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bock, P. K. (2001). *İnsan davranışının kültürel temelleri*. (N. Altuntek, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Bruner, J. S. (1996). *The culture of education*. Harvard University Press.
- Byrd, C. M. (2016). Does culturally relevant teaching work? An examination from student perspectives. *SAGE Open*, 6(3), 1-10.
- Charles, A. (2017). *Supporting ells: Ontario elementary teachers' experiences using CRRP*. Master Thesis, Ontario Institute for Studies in Education of the University of Toronto, 1-87.
- Charles, W. (2017). Culturally responsive teaching and decision making in schools. Phd Thesis, Canyon University Phoenix, Arizona
- Chicola, N. A. (2007). A view beyond tolerance: Teacher candidate experiences with culturally responsive education. *International Journal of Learning*, 14(8), 211-219.
- Cırık, İ. (2008). Multicultural education and its reflections. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 27-40.
- Coşkun, M. K. (2012). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumları (İlahiyat-Eğitim DKAB karşılaştırması). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 33-44.
- Çelik, S. (2014). *The undergraduate students' perception on multicultural education and democracy in Turkey*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, İstanbul.

- Çoban, S., Karaman, G.S. ve Doğan, T. (2010). Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 1, 125-131.
- Çotuksöken, B. (2001). *Felsefeyi anlamak felsefe ile anlamak*. İstanbul: İnkılap kitabevi
- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Erken Çocukluk Dönemi Öğretmenin Özellikleri. İ. H. Diken (Ed.). *Erken Çocukluk Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Darling-Hammond, L. (2000). Teacher quality and student achievement: A review of state policy evidence. *Education Policy Analysis Archives*, 8(1), 1-44. Web: <https://epaa.asu.edu/ojs/article/viewFile/392/515> adresinden 6 Mayıs 2018'de alınmıştır.
- Delgado-Gaitan, C. ve Trueba, H. T. (1985). Ethnographic study of participant structures in task completion: Reinterpretation of "handicaps" in Mexican children. *Learning Disability Quarterly*, 8(1), 67-75.
- Demir, S. (2012). Çok Kültürlü Eğitimin Erciyes Üniversitesi Öğretim Elemanları İçin Önem Derecesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7 (4), 1453-1475.
- Demir, A. ve Demir, S. (2009). Erasmus programının kültürlerarası diyalog ve etkileşim açısından değerlendirilmesi (Öğretmen adaylarıyla nitel bir çalışma). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 95-105.
- Demircioğlu, İ. & Tokdemir, M. (2008). Değerlerin Oluşturma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik, *Değer Eğitimi Dergisi*, 6(15),69-88
- Diamond, B. J. ve Moore, M. A. (1995). *Multicultural literacy: Mirroring the reality of the classroom*. NY: Longman Publishers
- Ebersole, M., Kanahale-Mossman, H. ve Kawakami, A. (2015). Culturally responsive teaching: Examining teachers' understandings and perspectives. *Journal of Education and Training Studies*, 4(2), 97-104.
- Edgar, A. ve Sedgwick, P. (2005). *Cultural theory: Key concepts*. London: Routledge.

- Elmas, F. Y. (2016). Avrupa ‘kapı duvar’: Göç yaklaşımında söylem-eylem tutarsızlığı. Ankara: USAK Yayınları.
- Erdentuğ, N. (1981). Kültür nedir? *Milli Kültür Dergisi*, 3(6),11- 35.
- Erdoğan, İ. (2002) Eğitimde Değişim Yönetimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Eroğlu, F. (2015). *Davranış bilimleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ersoy, A. (2013). Türk öğretmen adaylarının kültürlerarası deneyimlerinde karşılaştıkları sorunlar: Erasmus değişim programı örneği. *Eğitim ve Bilim*, 38(168),154-166.
- Ersoy, A. ve Günel, E. (2011). Cross-cultural experiences through Erasmus: Pre-service teachers’ individual and professional development. *Eurasian Journal of Educational Research*, 42, 63- 78.
- Ertürk, Y., D. (2013). *Davranış bilimleri*. İstanbul: Ulus Medya.
- Farinde-Wu, A., Glover, C. P. ve Williams, N. N. (2017). It’s Not Hard Work; It’s Heart Work: Strategies of Effective, Award-Winning Culturally Responsive Teachers. *The Urban Review*, 49, 279-299.
- Fritzsche, P. (2001). Unable To Be Tolerant? (Ed. Russell Farnen, Peter Fritzsche, Ivan Kos, Rüdiger Meyenberg), *Tolerance In Transition*, Oldenburg: BIS.
- Gay, G. (1994). A Synthesis Of Scholarship In Multicultural Education. [Http://Www.Ncrel.Org/Sdrs/Areas/İssues/Educatsr/Leadrshp/Le0gay.Htm#Author](http://www.ncrel.org/Sdrs/Areas/Issues/Educatsr/Leadrshp/Le0gay.Htm#Author) (erişim tarihi: 16 Mayıs 2015).
- Gay, G. (2000). *Culturally responsive teaching: Theory, research & practice*. New York: Teachers College Press.
- Gay, G. (2002). Preparing for culturally responsive teaching. *Journal of Teacher Education*, 53(2),106-116. Web:https://www.cwu.edu/teaching_learning/sites/cts.cwu.edu/teachinglearning/files/documents/PreparingforCulturalResponsiveTeaching,%20Geneva%20Gay.pdf adresinden 22 Nisan 2018’de alınmıştır.
- Gay, G. (2004). The importance of multicultural education. D. J. Flinders ve S. J. Thornton, İçinde *The curriculum Studies Reader* (ss.315-321). New York: RoutledgeFalmer

- Gay, G. (2014). *Kültürel değerlere duyarlı eğitim teori, araştırma ve uygulama*. (H.Aydın, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gee, J. P. (2008). *A sociocultural perspective on opportunity to learn*. In *Assessment, Equity, and Opportunity to Learn* (ss.76-108). Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511802157.004
- Gere, A. R., Buehler, J., Dallavis, C. ve Haviland, V. S. (2009). A visibility project: Learning to see how preservice teachers take up culturally responsive pedagogy. *American Educational Research Journal*, 46(3), 816–852.
- Gezon, L., ve Kottak, C. (2016). *Kültür*. (A. Gürsoy, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık .
- Gorham, J. J. (2013). *Examining culturally responsive teaching practices in elementary classrooms*. Doctoral Dissertation, The University of North Carolina. ABD
- Guild, P. (1994). The Culture/Learning Style Connection. Educational Leadership. 16-21
Web: http://www.personal.psu.edu/kej1/APLNG_493/old_site/guild.pdf adresinden 18 Mart 2018’de alınmıştır.
- Haviland, W.A., Prins, H.E.L., Walrath, F. ve McBride, B. (2008). *Kültürel antropoloji*. D. İnan ve E. Sarioğlu (Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Hayes, C. ve Juarez, B. (2012). There is no culturally responsive teaching spoken here: A critical race perspective. *Democracy and Education*, 20(1), 1-14.
Web:<https://democracyeducationjournal.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=home> adresinden 14 Nisan 2018’de alınmıştır.
- Hayes, D. (2006). *Primary Education: The Key Concepts*, London, Routledge.
- Hökeli, H. (2010). Modern Eğitimde Yeni Bir Paradigma: Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış (Eğitim-Öğretim Ve Bilim Araştırma Dergisi)*, 6 (18),4-9
- Hogg, M.A. & Vaughan, G.M. (2011). *Sosyal Piskoloji*, (Çevirenler:I. Yıldız & A. Gelmez), Ankara: Ütopya Yayınları.
- Jackson, F.R. (1994). Seven strategies to support a culturally responsive pedagogy. *Journal of Reading*, 37(4), 298-303. Web: <https://www.jstor.org/>

[stable/pdf/40017437.pdf?refreqid=excelsior%3A4470c7ae156b754cc4e355cbfb44](https://www.researchgate.net/publication/328174377/stable/pdf/40017437.pdf?refreqid=excelsior%3A4470c7ae156b754cc4e355cbfb445d6)

[5d6](#) adresinden 15 Şubat 2018'de alınmıştır.

Jones, K., Mixon, J. R., Henry, L. ve Butcher, J. (2017). Response to cultures continuum and the development of intercultural responsiveness (IR). *Education Leadership Review of Doctoral Research*, 4, 1-16.

Kadioğlu, S. (2014). Pluralism, multicultural and multilingual education (book review). *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 1(1), 35-37.

Karataş, K. (2016). *Sınıf öğretmenliği lisans programının sınıf öğretmeni adaylarının kültürel değerlerine duyarlı olması açısından incelenmesi*. 4th International Congress on Curriculum and Instruction (ICCI – 2016) 4. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi (ICCI/EPOK-2016), Dicle Üniversitesi, 27-30 Ekim 2016, Antalya.

Karataş, K. ve Kaya, İ. (2016). *Öğretmen adaylarının kültürel birliktelik ve ayrımcılık kavramlarına ilişkin zihinsel imgelemlerinin incelenmesi* (Bildiri Özeti). III. International Eurasian Educational Research Congress / 3. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 31 Mayıs – 3 Haziran 2016, Türkiye.

Karataş, K. ve Oral, B. (2015). Teachers' perceptions on culturally responsiveness in education. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 2(2), 47-57.

Karataş, K. ve Oral, B. (2016). Kültürel değerlere duyarlı pedagoji. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASOS Journal)*, 4(34), 431-447.

Karataş, K. ve Oral, B. (2017). Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırbulunuşluk Ölçeği Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 7(2) 257-268. <http://ebad-jesr.com/>

Karataş, K. ve Oral, B. (2018). *Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim Açısından Sınıf Öğretmenliği Lisans Programının İncelenmesi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Diyarbakır.

Kaya, Y. (2014). Öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitim hakkındaki bilgi, farkındalık ve yeterliliklerinin belirlenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 102-115.

- Kaymakcı, S. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında ilişkilendirmeler, Abant izzet baysal üniversitesi eğitim fakültesi dergisi, 273-304, C. 12, S.2.
- Kızılloluk, H. (2013). *Eğitimin toplumsal temelleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kidd, J. K., Sanchez S.Y. ve Thorp, E. K. (2008). Defining moments: Developing culturally responsive dispositions and teaching practices in early childhood preservice teachers. *Teaching and Teacher Education*, 24, 316-329.
- Kocaoğlu, E. (2014). “Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarının Kültürel Yaşam Üzerinde Etkilerine İlişkin Öğretmen Algıları,” *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*,2(4)198-205.
- Kotluk, N. (2018). *Kültürel değerlere duyarlı eğitime ilişkin öğretmenlerin öz-yeterlik algılarının ve görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Van.
- Ladson-Billings, G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. *American Educational Research Journal*,32(3), 465–491.
- Lantolf, J. P. (2000). *Sociocultural theory and second language learning*. Oxford University Press.
- Le Roux, J. (2000). Multicultural education: A new approach for a new south african dispensation. *Intercultural Education*, 11(1), 19-29.
- Lenski, S., Crumpler, T. P., Stallworth, C. ve Crawford, K. M. (2005). Beyond awareness: Preparing culturally responsive pre-service teachers. *Teacher Education Quarterly*, 32, 85- 100.
- Li, S.C. (2003). Biocultural orchestration of development plasticity across levels: The interplay of biology and culture in shaping the mind and behavior across the life span. *Psychological Bulletin*, 129(2), 171-194.
- Malinowski, B. (1992). *Bilimsel bir kültür teorisi*. (S. Özkal, Çev.) İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

- Malewski, E. ve Phillion, J. (2009). International field experiences: The impact of class, gender and race on the perceptions and experiences of preservice teachers. *Teaching & Teacher Education*, 25, 52–60.
- Martin, B. (1997). *Culturally responsive teaching. A review of research and literature*. California: ERIC Document Reproduction Service (ERIC No. ED408387). Web: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED408387.pdf> adresinden 12 Şubat 2017’de alınmıştır.
- MEB (2006). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*. MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Web: http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/13161921_YYretmenlik_Mesi_Genel_YETERLYKLER_onaylanan.pdf adresinden 15 Haziran 2018’de alınmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Okul Öncesi Eğitim Programı (s. 7). Ankara: MEB Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Sosyal Bilgiler Eğitim Programı (s. 3-25). Ankara: MEB Yayıncılık.
- Moran, R. T., Harris, A. R. (1981) *Managing Cultural Synergy*, Guif Publishing Company, Chapter 15.
- ODTÜ, (2011-2012), Kültür, G.V. Özel Lisesi Sosyal Bilimler Kongresi Çalışma Yapağı, Web:http://www.odtugvo.k12.tr/diger/webue/dersler/felsefe_grubu/Sosyoloji/sosyoloji_Ck/10_Kultur.pdf adresinden 02 Aralık 2018’de alınmıştır.
- Özensel, E. (2012). Çokkültürlülük uygulaması olarak Kanada çokkültürlülüğü. *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*, 7(1), 55-69.
- Özlem, D. (2015). *Kültür bilimleri ve kültür felsefesi*. İstanbul: Notos Kitap. Öztuna, Y. (1977). *Büyük Türkiye Tarihi Cilt 1*. İstanbul: Ötüken Yayınevi. Page, M. (1969). *Cemiyet I*. (A. Kurtkan, Çev.) İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Page, M. (1969). *Cemiyet I*. (A. Kurtkan, Çev.) İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Paksoy, E.E. (2017). *Kültürel değerlere duyarlı eğitim bağlamında öğretmen deneyimlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, Ankara.

- Parekh, B. (2002). *Çokkültürlülüğü yeniden düşünmek*. (Çev.B. Tanrıseven). İstanbul: Phoenix Yayınları.
- Phuntsog, N. (1999). The magic of culturally responsive pedagogy: In search of the genie's lamp in multicultural education. *Teacher Education Quarterly*, 97-111.
- Phuntsog, N. (2001). Culturally responsive teaching: What do selected United States elementary school teachers think? *Intercultural Education*, 12(1), 51-64.
- Polat, S. (2009). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özellikleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1),154-164.
- Polat, S. ve Rengi, O. (2014). Sınıf öğretmenlerinin kültürel farklılık algıları ve kültürlerarası duyarlılıkları. *Zeitschrift fur die Welt der Turken Journal of World of Turks*, 6(3), 135-156.
- Prater, M. A. ve Devereaux, T. H. (2009). Culturally responsive training of teacher educators. *Action in Teacher Education*, 31(3), 19-27.
- Premier, J. A. ve Miller, J. (2010). Preparing pre-service teachers for multicultural classrooms. *Australian Journal of Teacher Education*, 35(2), 34-48.
- Schunk, D. H. (2014). *Öğrenme teorileri eğitimsel bir bakış*. (M. Şahin, M. Y. Demir, K. Celasun, Z. H. Kaçkar, E. Üzümcü, & B. E. Şahin, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Schwartz, S. H. (1994). Are There Univesal Aspects İn The Structure and Content of Humman Values? *Journal Of Social Issues*, 50 (4), 19-45.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Sezer, G. O. ve Kahraman, P. B. (2017). Sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumları ile kültürlerarası duyarlılıkları arasındaki ilişki: Uludağ Üniversitesi örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,13(2), 550-560.
- Shavelson, R. J. (2016). *Sosyal bilimler için istatistik*. (N. Güler, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.

- Siwatu, K. O. (2007). Preservice teachers' culturally responsive teaching self-efficacy and outcome expectancy beliefs. *Teaching and teacher education*, 23(7), 1086-1101. Web:<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0742051X06001168?via%3Dihub> adresinden 19 Mart 2018 'de alınmıştır.
- Siwatu, K. O., Polydore, C. L. ve Starker, T. V. (2009). Prospective elementary school teachers' culturally responsive teaching self-efficacy beliefs. *Multicultural Learning and Teaching*, 4(1), 1-15.
- Siwatu, K.O. (2011). Preservice teachers' culturally responsive teaching self-efficacy forming experiences: a mixed methods study. *The Journal of Educational Research*, 104(5), 360-369, DOI: 10.1080/00220671.2010.487081.
- Skepple, R.G. (2011). Developing culturally responsive preservice teacher candidates: implications for teacher education programs. Phd Thesis, *Eastern Kentucky University*, ABD Web: <http://encompass.eku.edu/etd/07> adresinden 24 Mayıs 2018 'de alınmıştır.
- Sleeter, C.E. & Grant, C. (1994). Making choices for multicultural education: five approaches to race, class and gender. NJ: Prentice Hall.
- Susar Kırmızı, F. ve Canbulat, T. (2017). Değişen Dünyada Çokkültürlülük ve Öğretmenin Rolü (377-414). Edt. Susar Kırmızı, F., Duban, N. Eğitim Bilimine Giriş, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, M. (2008). Cross-cultural experience in preservice teacher education. *Teaching & Teacher Education*, 24, 1777-1790.
- Taylor ve Gutman (2010). Çokkültürcülük: Tanınma politikası (3. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Taylor, S. V. ve Sobel, D. M. (2011). *Culturally responsive pedagogy: Teaching like our students' lives matter*. London, England: Emerald Group
- Tekin İftar, E. (2013). Gözleyerek Öğrenme Kuramı. G. Can (Ed) Eğitim Psikolojisi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tezcan, M. (2016). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Anı Akademik Yayıncılık.

- Tuncel, G. (2017). Improving the cultural responsiveness of prospective social studies teachers: An action research. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 17(4), 1317-1344.
- Turhan, M. (1994). *Kültür Değişmeleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu [TDK] (2019). Güncel Türkçe Sözlük. Web: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.516519a0944b3.60836382 adresinden 12 Mayıs 2019'da alınmıştır.
- Türkan, A., Aydın, H. ve Üner, S. S. (2016). Öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitim tutumları ile epistemolojik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(1), 148-159.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları: "Öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- Ünalın, Ş. (2004). *Dil ve Kültür*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ünlü, İ. ve Örtün, H. (2013). Öğretmen adaylarının çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitime yönelik algılarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2013), 287-302.
- Vavrus, M. (2002). *Transforming the multicultural education of teachers: Theory, research, and practice*. New York, NY: Teachers College Press.
- Vavrus, M. (2008). Culturally responsive teaching. *21st century education: A reference handbook*, 2, 49-57. Web: <https://static1.squarespace.com/static/55a68b71e4b075daf6b2aa0b/t/55a7322ae4ba573ba71de46/1437020714535/CulturallyResponsiveTeaching.pdf> adresinden 14 Ocak 2018'de alınmıştır.
- Villegas, A. M. ve Lucas, T. (2002). Preparing culturally responsive teachers: Rethinking the curriculum. *Journal of Teacher Education*, 53(1), 20-32.
- Vygotsky, L. (1978). *Interaction between learning and development*. From: Mind and Society. Cambridge, MA: Harvard University Press. tarihinde <http://www.psy.cmu.edu/~sieglervygotsky78.pdf> adresinden 5 Mayıs 2018 'de alınmıştır.

- Woolfolk, A. (2015). *Eğitim psikolojisi*. (D. Özen, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Yavuz, G. ve Anıl D. (2010). *Öğretmen adayları için çokkültürlü eğitime yönelik tutum ölçeği: güvenilirlik ve geçerlik çalışması*. International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 11-13 Kasım, Antalya-Turkey.
- Yazıcı, S., Başol, G., ve Toprak, G. (2009). Öğretmenlerin çokkültürlü eğitim tutumları: Bir güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(37), 229-242.
- Yılmaz, F. (2016). Multiculturalism and multicultural education: A case study of teacher candidates' perceptions. *Cogent Education*, 3(1), 1-13.
- Yılmaz, F. ve Göçen, S. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının kültürlerarası duyarlılık hakkındaki görüşlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 373-392.
- Yuen, C. Y. (2004) The early experience of intercultural teacher education in Hong Kong. *Intercultural Education*, 15, 151-166.
- Yüksel, İ. (2013). *Kültür*. A. Şimşek, ve Ö. Eroğlu içinde, Davranış Bilimleri (s. 28-53).

Ek 1.Kişisel Bilgi Formu

DEĞERLİ ÖĞRETMEN ADAYI

Bu ölçek Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürel çeşitliliğin yaşadığı yerlerde eğitim – öğretim sağlamaya ilişkin hazır bulunuşluk derecesini öğrenmek amacıyla uygulanmaktadır. Aşağıda sizlere cevaplamanız için Bölüm-1’de Kişisel Bilgi Formu, Bölüm-2’de Ölçek Maddeleri verilmiştir. Sizden istenilen, Bölüm-1’deki ilgili kutucukları doğru şekilde doldurmanız ve Bölüm-2’de yer alan her bir ifadeyi lütfen dikkatle okuyup ölçek maddelerine katılıp katılmama durumunuza göre 1’den 5’e kadar puanlamanız. Elde edilen veriler akademik bir çalışma için kullanılacaktır. Araştırma sonuçlarının gerçeği yansıtması için samimi fikirlerinizi belirtmeniz oldukça önemlidir. Çalışmaya sağlayacağınız katkı için teşekkür ederiz.

Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi **İlhan ERSOY**

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

- 1) **Cinsiyetiniz:** Kadın Erkek
- 2) **Sınıfınız:** 1 2 3 4 4 ve üzeri
- 3) **Yaş:** 20 yaş ve altı 21 yaş ve üzeri
- ✓ Türkçenin haricinde bildiğiniz dil varsa belirtiniz.
- ✓ Ulusal ve Uluslararası öğrenci değişim programlarına (Erasmus, Farabi, Mevlâna vb.) katıldınız mı? Evet () Hayır ()
- ✓ Genel anlamda sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programı sizi kültürel değerlere duyarlı eğitime ne kadar hazırlamaktadır? Hiç () Kısmen () İyi () Çok iyi ()
- ✓ Yurt dışında bulundunuz mu? () Evet () Hayır
- 5) **Aile Tipi:**
 Çekirdek Aile Geniş Aile Parçalanmış Aile
- 6) **Doğum Yeri:** İl İlçe
 Köy
- 7) **İlköğretimi Bitirinceye Kadar En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Yeri:**
 İl İlçe Köy
- 8) **Anne ve Babanın Eğitim Durumu:**
Anne:
 Okuryazar Değil İlkokul
 Ortaokul Lise
 Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora
- Baba:**
 Okuryazar Değil İlkokul
 Ortaokul Lise
 Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora
- 9) **Anne ve Baba Meslek Durumu**
Anne Meslek Durumu: Çalışmıyor
 Çalışıyor
Baba Meslek Durumu: Çalışmıyor
 Çalışıyor
- 10) **Mezun Olunan Lise Türü**
 Genel Lise Anadolu Lisesi
 Fen Lisesi
 Anadolu Öğretmen Lisesi Özel Lise (Kolej)
 Meslek Lisesi İmam Hatip Lisesi

Ek 2. Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırbulunuşluk Ölçeği

Ölçek maddeleri		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Kültürel çeşitliliğin yaşandığı bir sınıfta öğretmenlik yapmaya hazırım.	1	2	3	4	5
2	Sınıftaki öğrencilerin sahip oldukları kültürel değerleri merak ederim.	1	2	3	4	5
3	Öğrencilerimin öğrenmelerine rehberlik ederken onların kültürel değerlerini göz önünde bulundurmam gerektiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4	Kendi kültürümden farklı kültürlere sahip insanlarla etkileşime geçmek hoşuma gider.	1	2	3	4	5
5	Sınıfta kültürel çeşitliliklerinden dolayı öğrencilerin birbirlerine ayrımcılık yapmasına tolerans göstermem.	1	2	3	4	5
6	Kültürel çeşitliliğin yaşandığı bir sınıfta eğitim yapmanın zevkli olacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
7	Lisans eğitimi süresince öğretim elemanlarımız Türkiye'deki kültürel çeşitliliğe ilişkin farkındalık oluşturdu.	1	2	3	4	5
8	Kültürel çeşitliliği göz önünde bulundurduğumda, Türkiye'nin her yerinde öğretmenlik yapabilirim.	1	2	3	4	5
9	Sınıfta anadili Türkçe olmayan öğrencilerimin kendi ana dillerinden kelime ve cümleler öğrenerek onlarla sınıf içi ve dışında etkileşimi artırmak isterim.	1	2	3	4	5
10	Lisans eğitimim sürecinde aldığım zorunlu dersler kültürel değerlere duyarlık açısından bana katkı sağladığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
11	Lisans eğitim programımız ı Türkiye'deki kültürel çeşitlilik ile ilgili farkındalık oluşturmada yeterli görüyorum.	1	2	3	4	5
12	Ders sürecinde öğrencilerin kendi kültürlerine özgü örnekler vermeleri için cesaretlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
13	Öğrencilerin yetiştikleri kültürel çevreyi dikkate alarak ders işlemenin onların akademik başarılarını artıracaklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
14	Lisans eğitim sürecinde Türkiye coğrafyası üzerinde yaşayan kültürel çeşitlilik ile ilgili bir farkındalık kazandım.	1	2	3	4	5
15	Lisans eğitim sürecinde Türkiye'deki farklı kültürlerin tanıtılmasına yönelik bilgiler edindim.	1	2	3	4	5
16	Tercihime bırakılsa kendi kültürümden farklı kültürel özelliklere sahip insanların olduğu bir yerde öğretmenlik yaparım.	1	2	3	4	5
17	Okul öncesinden üniversiteye kadar eğitim sistemimizin kültürel çeşitliliği yansıtacak şekilde yapılandırılması gerektiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
18	Öğrencilerin kültürel yaşantılarını öğrenme hedeflerini gerçekleştirmede araç olarak kullanılması gerektiğinin farkındayım.	1	2	3	4	5
19	Lisans eğitim derslerinde okutulan ders kitaplarını Türkiye'deki kültürel çeşitlilik ile ilgili bilgiler sunması açısından yeterli görüyorum.	1	2	3	4	5
20	Lisans eğitim sürecinde aldığım seçmeli dersler kültürel değerlere duyarlı olma açısından bana katkı sağladı.	1	2	3	4	5
21	Derslerde öğretim elemanlarımızın kişisel yaşantı ve deneyimlerine yer vermeleri sayesinde kültürel çeşitlilik ile ilgili farkındalık kazandım.	1	2	3	4	5

Ek 3. Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : İlhan Ersoy
Doğum Yeri ve Tarihi : Ermenek, 1992
Medeni Hali : Bekâr
İletişim Bilgileri : hanersoy70@gmail.com
0542 289 58 79 (GSM)

EĞİTİM

2006-2010 : Karaman Toki Anadolu Lisesi
2010-2014 : Necmeddin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu
Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
2015-2019 : Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim
Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı

İŞ DENEYİMİ

2017-2018 : Kayseri Özel İsalet Ortaokulu Sosyal Bilgiler
Öğretmeni
2018-2019 : Karaman Özel İsalet Ortaokulu Sosyal Bilgiler
Öğretmeni

YABANCI DİL

İngilizce

Ek 4. Araştırma İzni

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 48178250-300-E.6454
Konu : Araştırma İzni (İlhan ERSOY)

17/04/2019

NİĞDE ÖMER HALİDEMİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 01/04/2019 tarihli ve 35121374-496 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi İlhan ERSOY'un Dr. Öğretim Üyesi Melek KÖRÜKCÜ danışmanlığında "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerinin İncelenmesi" adlı tezi kapsamında uygulama yapma isteği uygun görülmüştür.
Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Oğuz DOĞAN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

E-İmzalıdır

Sayı :46810852-302.08.01-E.694
Konu : Araştırma İzni
(İlhan ERSOY)

03/04/2019

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi :01.04.2019 tarih ve 69972237-302.08.01-E.493 sayılı yazınız.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi İlhan ERSOY'un, Dr. Öğr. Üyesi Melek KÖRÜKCÜ danışmanlığında "*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeylerinin İncelenmesi*" konulu tez çalışması kapsamında Fakültemiz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilere ölçek uygulama isteği kişinin kendisi tarafından yapılması şartıyla Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Gereğine arz ederim.

Prof. Dr. Bekir ÇINAR
Dekan V.

Ek: Bölüm Başkanlığı Yazısı ve Eki (2sayfa)

Ek 5. “Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitime Hazırbulunuşluk Ölçeği” Kullanma İzni

Kasım KARATAŞ <kasimkaratas@outlook.com>

Alici: behcet, ben ▾

4 Haz 2018 Pzt 10:57

Merhabalar,

Bu maili Prof. Dr. Behçet ORAL adına yazıyorum.

Çalışmayı planladığınız yüksek lisans tezinde söz konusu ölçeği kullanmanızda herhangi bir sakınca yoktur.

Çalışmanızda kolaylıklar dileriz.

Gönderen: behcet oral <oralbehcet@dicle.edu.tr>

Gönderildi: 4 Haziran 2018 Pazartesi 09:35

Kime: Kasım Karataş

Konu: Tez Çalışması

